

SEANCES DU JEUDI 17 NOVEMBRE 1983
VERGADERINGEN VAN DONDERDAG 17 NOVEMBER 1983ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DU SOIR
AVONDVERGADERING

SOMMAIRE:

QUESTION ORALE DE M. J. PEETERMANS AU SECRETAIRE D'ETAT AUX AFFAIRES EUROPEENNES ET A L'AGRICULTURE SUR « LES DIRECTIVES AUX ASSOCIATIONS PROVINCIALES DES ELEVEURS DE BETAIL BOVIN »:

Orateurs: M. J. Peetermans, M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures, p. 225.

QUESTION ORALE DE M. HUMBLET AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DE L'INTERIEUR ET DE LA FONCTION PUBLIQUE SUR « L'ATTITUDE DISCRIMINATOIRE DE LA GENDARMERIE A FOURON »:

Orateurs: M. Humblet, M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures, p. 225.

QUESTION ORALE DE M. PECRIAUX AUX MINISTRES DE L'EDUCATION NATIONALE SUR « L'APPLICATION DU PACTE SCOLAIRE DANS LE CADRE DE LA PROLONGATION DE L'OBLIGATION SCOLAIRE »:

Orateurs: M. Péciaux, M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures, p. 226.

QUESTION ORALE DE M. DONNAY AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DE L'INTERIEUR ET DE LA FONCTION PUBLIQUE SUR « L'INTERVENTION DU FONDS DES CALAMITES SUITE AU SEISME SURVENU DANS L'AGGLOMERATION LIEGEOISE »:

Orateurs: M. Mouton, M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures, p. 226.

INHOUDSOPGAVE:

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER J. PEETERMANS AAN DE STAATSSECRETARIS VOOR EUROPESE ZAKEN EN LANDBOUW OVER DE PROVINCIALE VERENIGINGEN VAN KWEKERS EN HOUDERS VAN RUNDVEE »:

Sprekers: de heer J. Peetermans, de heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen, blz. 225.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER HUMBLET AAN DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN OPENBAAR AMBT OVER « DE DISCRIMINERENDE HOUDING VAN DE RIJKSWACHT TE VOEREN »:

Sprekers: de heer Humblet, de heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen, blz. 225.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER PECRIAUX AAN DE MINISTERS VAN ONDERWIJS OVER « DE TOEPASSING VAN HET SCHOOLPAKT IN HET KADER VAN DE VERLENGDE LEERPLICHT »:

Sprekers: de heer Péciaux, de heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen, blz. 225.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER DONNAY AAN DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN OPENBAAR AMBT OVER « DE TEGEMOETKOMING VAN HET RAMPENFONDS NA DE AARDBEVING IN DE LUIKSE AGGLOMERATIE »:

Sprekers: de heer Mouton, de heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen, blz. 226.

QUESTION ORALE DE M. RUTTEN AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DE L'INTERIEUR ET DE LA FONCTION PUBLIQUE SUR «LA JURISPRUDENCE DU CONSEIL D'ETAT EN MATIERE D'EMPLOI DES LANGUES» :

Orateurs: M. Rutten, M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures, p. 226.

PROJET ET PROPOSITION DE LOI (Discussion):

Proposition de loi visant à promouvoir l'agriculture, à protéger les entreprises familiales dans l'agriculture et à favoriser l'établissement des jeunes, en réglementant l'accumulation excessive de terres en exploitation.

Discussion générale. — *Orateurs*: M. Smeers, rapporteur, M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures, MM. Califice, Knuts, Bock, Pedé, Lagae, Eicher, Capoen, de Clippele, Sondag, p. 227.

Discussion et vote d'articles:

Aux articles 1er, 9 et 19: *Orateurs*: MM. Trussart, Van Nevel, p. 239.

A l'article 4: *Orateur*: M. de Clippele, p. 240.

A l'article 7: *Orateurs*: MM. de Clippele, Lagae, p. 241.

A l'article 9: *Orateurs*: MM. de Clippele, Sondag, p. 242.

A l'article 10: *Orateurs*: M. Trussart, M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures, p. 243.

A l'article 17: *Orateur*: M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures, p. 244.

Projet de loi complétant la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail.

Discussion et vote des articles, p. 245.

INTERPELLATION (Discussion):

Interpellation de M. Egelmeers au ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones sur «la suppression de points d'arrêt à la suite de la restructuration du réseau voyageurs à la SNCB».

Orateurs: M. Egelmeers, M. De Croo, ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones, p. 245.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER RUTTEN AAN DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN OPENBAAR AMBT OVER «DE RECHTSPRAAK VAN DE RAAD VAN STATE INZAKE TAALGEBRUIK» :

Sprekers: de heer Rutten, de heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen, blz. 226.

ONTWERP EN VOORSTEL VAN WET (Bespreking):

Voorstel van wet tot bevordering van de landbouw, ter bescherming van de gezinsbedrijven in de landbouw en ter begunstiging van de vestiging van jongeren, door het regelen van de overdadige samenvoeging van bebouwde gronden.

Algemene bespreking. — *Sprekers*: de heer Smeers, rapporteur, de heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen, de heren Califice, Knuts, Bock, Pedé, Lagae, Eicher, Capoen, de Clippele, Sondag, blz. 227.

Beraadslaging en stemming over artikelen:

Bij artikelen 1, 9 en 19: *Sprekers*: de heren Trussart, Van Nevel, blz. 239.

Bij artikel 4: *Spreker*: de heer de Clippele, blz. 240.

Bij artikel 7: *Sprekers*: de heren de Clippele, Lagae, blz. 241.

Bij artikel 9: *Sprekers*: de heren de Clippele, Sondag, blz. 242.

Bij artikel 10: *Sprekers*: de heer Trussart, de heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen, blz. 243.

Bij artikel 17: *Spreker*: de heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen, blz. 244.

Ontwerp van wet tot aanvulling van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 245.

INTERPELLATIE (Bespreking):

Interpellatie van de heer Egelmeers tot de minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie, over «de afschaffing van stopplaatsen naar aanleiding van de herstructurering van het reizigersvervoer bij de NMBS».

Sprekers: de heer Egelmeers, de heer De Croo, minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie, blz. 245.

**PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTER**

M. De Seranno, secrétaire, prend place au bureau.

De heer De Seranno, secretaris, neemt plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.

De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 19 h 25 m.

De vergadering wordt geopend te 19 u. 25 m.

QUESTION ORALE DE M. J. PEETERMANS AU SECRÉTAIRE D'ÉTAT AUX AFFAIRES EUROPÉENNES ET À L'AGRICULTURE SUR « LES DIRECTIVES AUX ASSOCIATIONS PROVINCIALES DES ÉLEVEURS ET DÉTENTEURS DE BÉTAIL BOVIN »

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER J. PEETERMANS AAN DE STAATSSECRETARIS VOOR EUROPESE ZAKEN EN LANDBOUW OVER « DE RICHTLIJNEN VOOR DE PROVINCIALE VERENIGINGEN VAN KWEKERS EN HOUDERS VAN RUNDVEE »

M. le Président. — L'ordre du jour appelle la question orale de M. Jules Peetermans au secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture.

La parole est à M. Jules Peetermans.

M. J. Peetermans. — Monsieur le Président, monsieur le Secrétaire d'Etat, au *Moniteur belge* du 26 octobre 1983, n° 207, page 13614, a été publiée une circulaire adressée aux présidents des associations provinciales des éleveurs et détenteurs de bétail bovin. On y lit notamment que « pour des raisons d'efficacité », il y a lieu d'accorder à chaque association provinciale des éleveurs et détenteurs de bétail bovin, la compétence exclusive de fournir les services prévus par l'article 42 de l'arrêté royal du 23 septembre 1971 aux éleveurs et détenteurs dont le siège d'exploitation est situé sur le territoire de la province.

La seule efficacité de l'application de telles directives me paraît être de contraindre les éleveurs francophones de Fouron à recourir aux services d'une association limbourgeoise.

Monsieur le secrétaire d'Etat peut-il me dire en quoi cette mesure d'oppression linguistique et communautaire peut contribuer à l'amélioration de l'espèce bovine ?

M. le Président. — La parole est à M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat.

M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures. — Monsieur le Président, mesdames, messieurs, les compétences des associations provinciales des éleveurs et détenteurs de bétail ont toujours été provinciales. Déjà avant les modifications qui ont été apportées en 1971 à la réglementation relative à l'espèce bovine, les anciennes associations disposaient de compétences qui étaient au maximum provinciales. Actuellement, neuf associations provinciales des éleveurs et détenteurs de bétail bovin sont agréées.

La compétence exclusive de fournir les services prévus par l'arrêté royal de 1971 aux éleveurs et détenteurs dont le siège d'exploitation est situé sur le territoire de la province, est indispensable dans le cadre d'une politique efficace d'amélioration de l'espèce bovine.

Ainsi, le personnel et les moyens de chaque association provinciale sont engagés dans des conditions optimales et le double emploi, les efforts inutiles et la concurrence malsaine sont évités.

En outre, la limitation provinciale de la zone d'action de chaque association provinciale des éleveurs et détenteurs de bétail bovin assure un contrôle uniforme du conseiller de zootechnie, compétent pour la province, et du département conformément à l'arrêté royal du 23 septembre 1971.

La compétence limitée par province a donc un fondement technique essentiel afin d'arriver à une constante amélioration de l'espèce bovine. La règle vaut pour l'ensemble du pays.

La circulaire prévoit, par ailleurs, que, dans la région frontalière de deux provinces, une convention peut être conclue pour des raisons pratiques entre les deux associations provinciales concernées par laquelle une association accepte de fournir aux membres de l'autre association provinciale les services prévus par l'arrêté royal de 1971.

QUESTION ORALE DE M. HUMBLET AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DE L'INTERIEUR ET DE LA FONCTION PUBLIQUE SUR « L'ATTITUDE DISCRIMINATOIRE DE LA GENDARMERIE A FOURON »

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER HUMBLET AAN DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN OPENBAAR AMBT OVER « DE DISCRIMINERENDE HOUDING VAN DE RIJSWACHT TE VOEREN »

M. le Président. — L'ordre du jour appelle la question orale de M. Humblet au Vice-Premier ministre et ministre de l'Intérieur et de la Fonction publique.

M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, répondra en lieu et place du ministre concerné.

La parole est à M. Humblet.

M. Humblet. — Monsieur le Président, monsieur le secrétaire d'Etat, chers collègues, ma question a pour objet l'existence de deux poids, deux mesures dans les attitudes de la gendarmerie à Fouron.

Le jeudi 27 octobre, quatre membres d'un mouvement wallon se sont tenus silencieusement devant la maison communale de Fouron, à l'ouverture du conseil communal où l'on s'est vu interdire de s'exprimer en langue française. Ils tenaient des panneaux portant les inscriptions : « Ici, la majorité doit se taire » et « Liberté d'expression à Fouron ».

On dénombrait pour la circonstance huit camionnettes de police et de gendarmerie. Les forces de l'ordre ont procédé au contrôle d'identité des membres de la presse et des quatre manifestants. Les panneaux ont été confisqués et les quatre manifestants retenus la matinée entière à la gendarmerie de Fouron-Saint-Martin.

Au contraire, le samedi 5 novembre, une cinquantaine de manifestants flamands ont attaqué un groupe de quelques Wallons accompagnant un ministre régional wallon et ont manifesté violemment par des cris, des coups et brandissant des pancartes et des calicots. Les forces de l'ordre ne sont pas intervenues, n'ont pas procédé à des contrôles d'identité, n'ont rien confisqué du tout et ont en outre, fraternisé avec les manifestants.

Je demande au ministre de l'Intérieur quelles directives sont données à la gendarmerie de Fouron quant à ses comportements, d'une part, à l'égard de groupes flamands violents et, d'autre part, de groupes wallons pacifiques.

M. Luyten. — A la Snoeck !

M. le Président. — La parole est à M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat.

M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures. — Monsieur le Président, chers collègues, voici la réponse de M. Nothomb, retenu à la Chambre.

En ce qui concerne les événements du 27 octobre, la gendarmerie avait été informée préalablement et les dispositions nécessaires avaient été prises.

Ce jour-là, la gendarmerie a procédé à des contrôles d'identité et à l'enlèvement de pancartes. Les porteurs de ces pancartes n'ont pas fait l'objet d'une arrestation administrative, mais se sont déclarés prêts à faire une déposition à la brigade de Fouron.

En ce qui concerne les événements du 5 novembre, auxquels assistait le ministre Dehousse, la gendarmerie a, d'initiative, et conformément à l'article 32 de la loi sur la gendarmerie, mis en œuvre une section de gendarmes. Il est apparu qu'ils étaient insuffisants en nombre pour prévenir les incidents et difficultés qui se sont présentés le 5 novembre.

J'ai demandé un rapport complet concernant les événements.

Aucune directive n'a jamais été donnée en vue d'intervenir différemment selon qu'il s'agit soit de groupements wallons, soit de groupements flamands.

QUESTION ORALE DE M. PECRIAUX AUX MINISTRES DE L'EDUCATION NATIONALE SUR « L'APPLICATION DU PACTE SCOLAIRE DANS LE CADRE DE LA PROLONGATION DE L'OBLIGATION SCOLAIRE »

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER PECRIAUX AAN DE MINISTERS VAN ONDERWIJS OVER « DE TOEPASSING VAN HET SCHOOLPAKT IN HET KADER VAN DE VERLENGDE LEERPLICHT »

M. le Président. — L'ordre du jour appelle la question orale de M. Péciaux aux ministres de l'Education nationale sur « l'application du Pacte scolaire dans le cadre de la prolongation de l'obligation scolaire ».

M. le secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture répondra en lieu et place de ses collègues concernés.

La parole est à M. Péciaux.

M. Péciaux. — Monsieur le Président, monsieur le secrétaire d'Etat, l'article 1er de la loi du 29 mai 1959, telle qu'elle a été modifiée, stipule que « la présente loi est applicable à l'enseignement gardien, primaire, moyen, normal, technique, artistique et spécial. Elle ne s'applique pas aux écoles de musique » ni à l'enseignement universitaire.

L'article 8 de la même loi prévoit que « dans les établissements officiels ainsi que dans les établissements pluralistes d'enseignement primaire et secondaire de plein exercice, l'horaire hebdomadaire comprend au moins deux heures de religion et deux heures de morale ».

Par ailleurs, la loi du 29 juin 1983 concernant l'obligation scolaire précise en son article 1er, § 2, que « l'enseignement et la formation dispensés au mineur soumis à l'obligation scolaire doivent contribuer à son éducation ainsi qu'à sa préparation à l'exercice d'une profession ».

Messieurs les ministres de l'Education nationale pourraient-ils dès lors me préciser si, d'une part, l'enseignement à horaire réduit est soumis au Pacte scolaire et si, d'autre part, dans la mesure où l'obligation scolaire à temps partiel est assurée par les établissements officiels d'enseignement secondaire de plein exercice, l'horaire hebdomadaire comprendra au moins deux heures de religion et deux heures de morale, conformément aux dispositions de l'article 8 de la loi du 29 mai 1959 ?

M. le Président. — La parole est à M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat.

M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures. — Monsieur le Président, mesdames, messieurs, chers collègues, j'ai l'honneur de faire savoir à l'honorable membre que la loi du 29 mai 1959, modifiant certaines dispositions de la législation de l'enseignement, est applicable et à l'enseignement de « plein exercice » et à l'enseignement de « promotion sociale ».

L'arrêté royal du 30 juillet 1976 relatif à l'organisation de l'enseignement secondaire précise qu'il y a lieu d'entendre par enseignement secondaire de plein exercice: un enseignement dispensé pendant 40 semaines par an à raison de 28 périodes au moins de 50 minutes par semaine.

Il ne sera pas satisfait à l'obligation scolaire à temps partiel, qui prolongera l'obligation à temps plein, seulement par la voie d'un enseignement de plein exercice, mais aussi par la voie d'un enseignement à horaire réduit.

L'article 8 de la loi du 29 mai 1959, relatif à l'organisation d'un cours de morale ou de religion, ne sera donc pas applicable à cet enseignement. A l'article 8, la mention « plein exercice » est, en effet, essentielle.

L'article 1er définissant le champ d'application de la loi prévoit qu'elle s'applique à l'enseignement gardien, primaire, moyen, normal, technique, artistique et spécial, sans ménager aucune exclusive au contenu de l'enseignement. Dès lors, la formulation de l'article 1er doit être comprise dans son sens le plus large.

Dans la même ligne, il n'y a donc aucune raison pour que la loi du 29 mai 1959 ne soit pas applicable également à l'enseignement à horaire réduit tel qu'il est défini par l'article 1er, § 1er, 1°, de la loi du 29 juin 1983 concernant l'obligation scolaire.

L'enseignement à horaire réduit, qu'il soit organisé dans le cadre de l'enseignement de plein exercice ou dans le cadre de l'enseignement de promotion sociale, sera donc soumis aux dispositions de la loi dite du « Pacte scolaire ».

QUESTION ORALE DE M. DONNAY AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DE L'INTERIEUR ET DE LA FONCTION PUBLIQUE SUR « L'INTERVENTION DU FONDS DES CALAMITES A LA SUITE DU SEISME SURVENU DANS L'AGGLOMERATION LIEGEOISE ».

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER DONNAY AAN DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN OPENBAAR AMBT OVER « DE TEGEMOETKOMING VAN HET RAMPENFONDS NA DE AARDBEVING IN DE LUKSE AGGLOMERATIE ».

M. le Président. — Nous passons à la question orale urgente de M. Donnay au Vice-Premier ministre et ministre de l'Intérieur et de la Fonction publique sur « le séisme dans l'agglomération liégeoise et l'intervention du Fonds des calamités ».

M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, répondra en lieu et place du ministre concerné.

La parole est à M. Mouton, qui posera la question en lieu et place de M. Donnay.

M. Mouton. — Monsieur le Président, monsieur le secrétaire d'Etat, chers collègues, j'ai accepté bien volontiers de poser la question orale urgente adressée à M. le ministre de l'Intérieur en lieu et place de son auteur, notre collègue M. Donnay, rappelé d'urgence dans sa commune.

Le séisme qui a ravagé une partie de l'agglomération liégeoise le 8 novembre, a particulièrement frappé une population modeste; il a en outre gravement endommagé un habitat vétuste déjà miné par l'exploitation charbonnière intensive et occupé le plus souvent par des propriétaires aux faibles revenus: pensionnés, travailleurs, allocataires sociaux.

La procédure à respecter en la circonstance pour obtenir l'intervention du Fonds des calamités est très longue et complexe alors que, pour les raisons que je viens d'évoquer, il y a extrême urgence à apporter l'aide matérielle indispensable aux personnes sinistrées.

Par ailleurs, la franchise de 10 000 francs fixée par la législation va surtout être durement ressentie par ceux dont les revenus sont déjà insuffisants.

Dans ces conditions, vous serait-il possible, monsieur le ministre:

A) D'envisager une simplification de la procédure prévue par la loi du 12 juillet 1976;

B) D'abaisser le niveau de la franchise, fût-ce au prix d'une condition de revenus à imposer ?

M. le Président. — La parole est à M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat, qui a accepté de répondre en lieu et place de M. Nothomb, Vice-Premier ministre et ministre de l'Intérieur.

M. De Keersmaecker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures. — Monsieur le Président, chers collègues, la loi du 12 juillet 1976, relative à la réparation de certains dommages causés à des biens privés, fait actuellement l'objet d'une étude de réforme assez fondamentale.

Je peux vous confirmer que la simplification de la procédure prévue pour l'intervention du Fonds des calamités était un des buts visés.

Par contre, dans l'étude des modifications de la loi, un montant plus élevé que celui de la franchise existante de 10 000 francs est prévu. Personnellement, j'estime cependant qu'il devrait pouvoir être possible de nuancer cette franchise en tenant compte des revenus annuels des sinistrés ayant droit à l'indemnité.

Dans la réforme il est prévu que les dons n'entreront plus en considération pour la réduction du montant de l'indemnité, ce qui permettrait éventuellement de compenser la perte.

Je puis déjà vous annoncer que la CEE a décidé d'octroyer une intervention pour un montant de 300 000 écus, montant qui sera disponible immédiatement pour une aide directe aux sinistrés.

Enfin, je tiens également à souligner que la fixation d'une franchise est inspirée par le fait que l'intervention de l'Etat ne répond à aucune cotisation ou assurance. Par ailleurs, l'intervention financière de l'Etat doit plutôt être considérée comme une aide qui se situe au-delà de ce que devraient prévoir les assureurs.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER RUTTEN AAN DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN OPENBAAR AMBT OVER « DE RECHTSPRAAK VAN DE RAAD VAN STATE INZAKE TAALGEBRUIK ».

QUESTION ORALE DE M. RUTTEN AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DE L'INTERIEUR ET DE LA FONCTION PUBLIQUE SUR « LA JURISPRUDENCE DU CONSEIL D'ETAT EN MATIERE D'EMPLOI DES LANGUES ».

De Voorzitter. — De heer Rutten wenst een vraag te stellen aan de Vice-Eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken en Openbaar Ambt.

De heer De Keersmaeker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, zal antwoorden in plaats van zijn betrokken collega.

Het woord is aan de heer Rutten.

De heer Rutten. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, collega's, naar aanleiding van het arrest van de Raad van State van 24 mei 1983 aangaande het taalgebruik in de gemeente met taalfaciliteiten had ik de eer, tijdens mijn interpellatie in de Senaat op 23 juni 1983, de bevestiging te krijgen dat genoemd arrest eveneens van toepassing is op de taalgrensgemeenten, met name Voeren.

Gaarne vernam ik of het arrest van de Raad van State van 8 november 1983 betreffende de taalkennis van de leden van het OCMW van Wezembeek-Oppem, die een gemeente is met faciliteiten, eveneens van toepassing is op de taalgrensgemeente Voeren.

De heer Gramme, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris De Keersmaeker, die zal antwoorden namens de Vice-Eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken en Openbaar Ambt.

De heer De Keersmaeker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer de Voorzitter, geachte collega's, het arrest van 8 november 1983 werd uitgesproken door de VIIe kamer van de Raad van State op basis van artikel 16, 4°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State die bepalen dat deze uitspraak doet over de beroepen als bedoeld bij de artikelen 18, 21 en 22 van de organieke wet betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, wet van 8 juli 1976.

Het is passend te onderstrepen dat het geschil waarvan sprake in artikel 16, 4°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State een geschil is van volle rechtsmacht; dit wil zeggen dat in dat geval, de Raad van State uitspraak doet in beroep op de beslissing van de bestendige deputatie. Hij kan het geschil in zijn geheel opnieuw onderzoeken; hij kan uitspraak doen over de grond ervan en eventueel de beslissing in eerste aanleg wijzigen. Deze volle rechtsmacht is inzonderheid voorzien voor geschillen in verband met de gemeentekieswet, verkiezing van gemeenteraadsleden, artikel 16, 1°, en inzake verkiezing van de leden van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

Deze volle rechtsmacht is verschillend van het annulatiegeding bepaald bij artikel 14 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, dat zegt dat de afdeling administratie, bij wijze van arresten, uitspraak doet over de annulatieberoepen wegens overtreding van hetzij substantiële, hetzij op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen, overschrijding of afwending van macht, ingesteld tegen de akten en reglementen van de onderscheidene administratieve overheden of tegen de administratieve beslissingen in betwiste zaken.

In dat geval kan de Raad van State enkel de aangevochten beslissing vernietigen indien hij het verzoek gegrond acht.

Wat de gemeente Voeren betreft, is er naar mijn weten geen betwisting geweest over de verkiezing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn.

Deze verkiezing heeft plaatsgehad tijdens de gemeenteraadszitting van 17 januari 1983. Zij werd goedgekeurd door de bestendige deputatie van Limburg op 28 februari 1983.

Wat de gemeenteraadsverkiezingen te Voeren betreft, werd geen enkel beroep bij de Raad van State aangetekend.

Het komt mij niet toe vooruit te lopen op de beslissing die de Raad van State zou nemen wanneer gelijkaardige beroepen worden ingediend tegen de verkiezing van de OCMW-mandatarissen in andere gemeenten van het Nederlands taalgebied en inzonderheid in de taalgrensgemeenten.

Als minister van Binnenlandse Zaken, inzonderheid belast met toezicht over de gemeenten begiftigd met een bijzonder taalstelsel, zal ik er steeds over waken dat in deze gemeente zowel de spelregels van de democratie als de bepalingen van de taalwetten op het gebruik van talen in bestuurszaken zullen worden nageleefd.

VOORSTEL VAN WET TOT BEVORDERING VAN DE LANDBOUW, TER BESCHERMING VAN DE GEZINSBEDRIJVEN IN DE LANDBOUW EN TER BEGUNSTIGING VAN DE VESTIGING VAN JONGEREN, DOOR HET REGELEN VAN DE OVERDADIGE SAMENVOEGING VAN BEBOUWDE GRONDEN

Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen

PROPOSITION DE LOI VISANT A PROMOUVOIR L'AGRICULTURE, A PROTEGER LES ENTREPRISES FAMILIALES DANS L'AGRICULTURE ET A FAVORISER L'ETABLISSEMENT DES JEUNES, EN REGLEMENTANT L'ACCUMULATION EXCESSIVE DE TERRES EN EXPLOITATION

Discussion générale et vote des articles

De Voorzitter. — Aan de orde is de bespreking van het voorstel van wet tot bevordering van de landbouw, ter bescherming van de gezinsbedrijven in de landbouw en ter begunstiging van de vestiging van jongeren, door het regelen van de overdadige samenvoeging van bebouwde gronden.

Nous abordons l'examen de la proposition de loi visant à promouvoir l'agriculture, à protéger les entreprises familiales dans l'agriculture et à favoriser l'établissement des jeunes, en réglementant l'accumulation excessive de terres en exploitation.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de rapporteur.

De heer Smeers, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de staatssecretaris, geachte collega's, het voorstel van wet tot bevordering van de landbouw, ter bescherming van de gezinsbedrijven in de landbouw en ter begunstiging van de vestiging van jongeren door regeling van de overdadige samenvoeging van bebouwde grond werd in de Senaat besproken op 17 februari 1983.

Ingevolge de indiening van talrijke amendementen op die dag zelf, werd het voorstel terug naar de commissie voor de Landbouw en de Middenstand gezonden. Uw commissie heeft gedurende vijf vergaderingen de doelstelling en de verschillende amendementen besproken. Bij de bespreking werd uitgegaan van de tekst die in eerste lezing door de commissie werd aangenomen. Dit is het document van de Senaat 72, nr. 2, zitting 1981-1982, van 1 februari 1983.

Bij de algemene beraadslaging werd opnieuw een ruime discussie geopend over de doeleinden van het voorstel en de definitie van het begrip land- en tuinbouw. Sommige leden verzetten zich tegen het dwingend karakter van de huidige pachtwet en onderstreepten dat in elk geval de economische vrijheid moet primeren; zij erkenden nochtans de sociale bedoelingen van dit voorstel. De indieners verantwoordden het voorstel met economische, sociale en morele argumenten. Zij spreken zich uit voor het behoud, de bescherming en de bevordering van de familiale landbouwbedrijven. Daarvoor willen ze controle uitoefenen op de ongebreidelde groei van bepaalde ondernemingen. Voorts willen ze ook iets doen voor de vestiging van jonge land- en tuinbouwers.

In de laatste gedeelte van het voorstel willen de indieners ook het bewerken van braakliggende landbouwgrond reglementeren. Zij waren er nochtans mee akkoord, wetgevingstechnische verbeteringen aan te brengen om het toepassingsgebied beter vast te leggen.

De staatssecretaris verklaarde dat de regering het voorstel blijft steunen. Het familiaal bedrijf dient te worden beschermd. Hij onderstreepte dat de pachtwet rechtszekerheid geeft, doch in een aantal gevallen niet kan verhinderen dat de leefbaarheid van het bedrijf in het gedrang komt.

Een lid wenst een duidelijke omschrijving van de woorden «braakliggende grond». Een indiener preciseert dat het hier alleen gaat over gronden gelegen in de landbouwzone, en in deze zone worden alleen de gronden bedoeld die niet worden uitgebaat.

Bij het onderzoek in tweede lezing worden door uw commissie volgende wijzigingen aangebracht aan de tekst van het document 72, nr. 2, van de Senaat.

Het eerste artikel valt weg, om reden dat het voorwerp voldoende uitgelegd is in het opschrift.

Aan artikel 2, dat nu 1 wordt, worden de woorden «evenals de produktie van kerstbomen» toegevoegd. Dit houdt in dat de produktie van kerstbomen wordt aangezien als landbouwactiviteit en dat bijgevolg artikel 35bis van het Veldwetboek zal moeten worden gewijzigd.

In artikel 3, dat 3 blijft, wordt bepaald dat geen voorafgaande vergunning vereist is, wanneer een opzeg gegeven is krachtens de pachtwet. De term «verrichtingen» wordt vervangen door «kennisgeving of rechtsverandering».

Ter verduidelijking van de tekst wordt artikel 4, artikel 2 en wordt de term «verrichtingen» vervangen door de uitdrukking «bijkomende uitbating van onroerende goederen».

In het tweede lid *in fine* wordt de term «verrichtingen» vervangen door de woorden «verdere uitbreiding».

In artikel 5 dat 4 wordt, is het woord «overneming» weggelaten om elke foute interpretatie te vermijden. Het woord «overneming» wordt regelmatig gebruikt in het kader van landbouwerfenissen.

Aan artikel 7, nu 6, wordt een vierde lid toegevoegd dat ertoe strekt de oppervlaktevoorwaarden welke gelden uit hoofde van de vergroting, dezelfde moeten zijn, als die welke van kracht zijn op de dag van verkrijging, zelfs als zij voor de datum van de persoonlijke exploitatie zouden worden beperkt.

Een belangrijke wijziging komt in artikel 8 dat nu 7 wordt. In het eerste lid van dit artikel worden de woorden «gouverneur van de provincie» vervangen door de woorden «vrederechter van het kanton». Deze wordt aangewezen om de vergunning te verlenen.

Dezelfde verandering gebeurt in artikel 9 dat nu 8 wordt: «gouverneur» wordt door «vrederechter» vervangen en het advies van de bestende deputatie moet niet meer worden gevraagd.

Gezien de vrederechter aangewezen is om een vergunning te verlenen, is beroep mogelijk volgens de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek en valt artikel 10 weg.

Bij hoofdstuk IV worden in de Franse tekst de woorden «en jachère» vervangen door de woorden «en friche».

In artikel 11 dat nu 9 wordt, worden de woorden «kunnen aan de verplichte verpachting worden onderworpen» vervangen door de woorden «worden aan de verplichte verpachting onderworpen tenzij de vrederechter een andersluidende beslissing neemt zoals voorzien in artikel 13, nu 11». Dit is een versoepeling van de tekst doordat bij betwisting de vrederechter meer mogelijkheden krijgt om te beslissen. Het tweede lid van hetzelfde artikel wordt aangevuld met de zinsnede «of zo het gaat om de beroepmatige uitbating van kerstbomen». Dit is het gevolg van de optie genomen in het huidige artikel 1.

Bij het derde lid worden twee versoepelingen ingevoerd inzake de toepassing van de term «braakgronden». De oppervlakte gebruikt voor gezinsdoeleinden wordt verhoogd van 20 are tot 40 are. De percelen, die de 40 are niet overschrijden, en in de onmiddellijke nabijheid van het bebouwd perceel liggen worden eveneens vermeld als uitzondering op de voorziene reglementering.

In het vierde lid van dit artikel wordt het begrip «onbebouwd perceel» verduidelijkt. Een huis met afgesloten tuin of een hoeve met aanhorigheden, moet als een gebouw geheel worden beschouwd, zelfs als dit verschillende kadastrale percelen zijn.

Bij artikel 13 dat nu 11 wordt, worden de woorden «voor een eenmalige periode die vijf jaar niet mag overschrijden» weggelaten ten einde de vrederechter een soepeler beslissingsruimte te geven. Het laatste lid wordt weggelaten. De 40 are worden rechtstreeks bepaald in het huidige artikel 9.

Bij artikel 15 worden in de Nederlandse tekst de woorden «bebouwen of te laten bebouwen» vervangen door «uit te baten of te laten uitbaten».

In artikel 16 nu 14 worden de straffen verminderd. De getallen 250 tot 2.500 worden 100 tot 1.000. In de Nederlandse tekst wordt het woord «bebouwing» vervangen door «uitbating».

In artikel 18, nu 16, worden de woorden «in verband met de toepassing» vervangen door de woorden «gesteld bij».

Tot slot wordt aan het wetsvoorstel een nieuw artikel 19 toegevoegd.

In artikel 1 van het voorstel wordt gesteld dat de produktie van kerstbomen als tuinbouw kan worden beschouwd. Daarom wordt hier een aanpassing voorgesteld van artikel 35bis, paragraaf 5, van het Veldwetboek. In de voor landbouw bestemde zone zijn nieuwe bosaanplantingen verboden. De aanplanting van kerstbomen wordt niet als bosaanplanting beschouwd maar als tuinbouw, voor zover de gemiddelde

hoogte van de kerstbomen de twee meter niet overschrijdt en ze werkelijk voor dit doel worden voorbestemd binnen een gebruikelijke termijn en in elk geval binnen een periode van zes jaar na de aanplanting.

Samengevat kan men stellen dat er drie bijzondere wijzigingen zijn aangebracht aan het document 72. Ten eerste, de vergunning moet aangevraagd worden aan de vrederechter. Ten tweede, onbebouwde percelen van maximum veertig are die gebruikt worden voor gezinsdoeleinden en aansluiten bij een bebouwd perceel of in de onmiddellijke nabijheid ervan liggen, vallen niet onder deze regeling. Ten derde, de produktie van kerstbomen in de landbouwzone kan worden beschouwd als tuinbouw.

Mijnheer de Voorzitter, ik meen dat het voorstel dat we vandaag bespreken heel belangrijk is voor de land- en tuinbouw.

Dit voorstel van wet heeft tot doel de overdreven verschillen in grootte van land- en tuinbouwbedrijven te verminderen en de misbruiken tegen te gaan, dit om meer kansen te geven aan het familiebedrijf en vooral aan de jongeren.

In andere sectoren heeft men opnieuw belangstelling voor de KMO. We menen dat in land- en tuinbouw het familiebedrijf ook de beste structuur is.

Dit is het bedrijf waar de boer met zijn familie het werk doet, de beslissingen treft over arbeid, bedrijfsvoering, investeringen en er zelf de risico's van draagt. Dit bedrijf vraagt bedrijfszekerheid. Daarom wordt in oppervlakterempels voorzien bij opzeg van gronden.

Er moet een onderzoek zijn naar de billijkheid van de afname van grond en een onderzoek naar de sociale en economische toestand van dit bedrijf. Door deze maatregel krijgen de jongeren ook meer kansen. Hier is een optie te nemen: willen we de vrije groei toelaten en vele bedrijven laten wurgen of wensen we in een breed systeem ook kansen te geven aan familiebedrijven en aan jongeren? Niemand is tegen de uitbreiding van een bedrijf, maar we wensen dat in sommige gevallen een onderzoek zou worden ingesteld.

In hoofdstuk IV wordt nog eens herhaald wat door de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en de stedenbouw wordt bepaald, namelijk dat de agrarische gebieden bestemd zijn voor de landbouw. Dit voorstel voorziet in een uitzondering voor een oppervlakte van 40 are gebruikt voor gezinsdoeleinden.

Jaarlijks vermindert de landbouwgrond met 10 à 12.000 ha door onteigeningen. Het is van het grootste belang dat hetgeen overblijft door de landbouw kan worden uitgebaat.

Al degenen die denken dat het familiebedrijf de beste structuur is en al degenen die enige kans willen geven aan de jonge land- en tuinbouwers vragen we dit voorstel van wet goed te keuren.

In eerste lezing werd dit voorstel in 12 commissievergaderingen besproken en geamendeerd en toen eenparig goedgekeurd.

In tweede lezing werd het voorstel nogmaals besproken en geamendeerd en aangenomen met 7 tegen 5 stemmen.

Wij hopen dat de Senaat het voorstel eenparig zal aannemen.

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris De Keersmaecker.

De heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer de Voorzitter, geachte collega's, het voorstel van wet van de senatoren Sondag en Van Nevel werd inderdaad tweemaal behandeld in de commissie voor Landbouw en Middenstand. Bepaalde leden van de commissie voor Justitie hebben zich bij deze werkzaamheden aangesloten.

Ik meen dat uiteindelijk na deze langdurige en grondige bespreking een tekst is ontstaan die zo goed mogelijk beantwoordt aan de soms tegengestelde opinies inzake de fundamentele doeleinden van dit voorstel.

Het is een zeer omvangrijk wetgevend werk. Ik hecht eraan de leden van de commissie voor Landbouw en Middenstand alsmede de leden van de commissie voor Justitie te feliciteren voor dit belangrijk werk.

Je puis m'associer à la philosophie de cette proposition visant à créer les conditions de promotion des exploitations familiales et ce, sur base de considérations inscrites dans la déclaration gouvernementale et dont le but est la conservation, la promotion et la viabilité des exploitations familiales dans le secteur agricole.

Mijnheer de Voorzitter, geachte collega's, dit is vanzelfsprekend slechts één facet van de zeer omvangrijke grondproblematiek in de landbouw.

Op het ogenblik is er in een bijzondere commissie van de Kamer zeer belangrijk wetgevend werk aan de gang, namelijk de hervorming van de pachtwetgeving. Het zou bijzonder nuttig zijn mocht dit waardevol voorstel van wet, dat een aanvullende aard heeft, worden gevoegd bij het dossier in de Kamer. Dit zou tot gevolg hebben dat het wetgevend werk dat ter zake in de Senaat is verricht, gevrijwaard blijft en in de Kamer wordt onderzocht met andere facetten, onder andere ten aanzien van de pachtwetgeving.

Om al deze redenen sluit ik mij aan bij de conclusies van de rapporteur, de heer Smeers. *(Applaus op de banken van de meerderheid.)*

M. le Président. — La parole est à M. Califice.

M. Califice. — Monsieur le Président, monsieur le secrétaire d'Etat, chers collègues, une proposition de loi importante pour l'avenir de l'agriculture de notre pays nous est soumise. On constate actuellement une tendance, qui se généralise, à l'établissement d'entreprises agricoles de plus en plus grandes, que ce soit à l'initiative d'un agriculteur ou à celle d'une société constituée pour la circonstance.

C'est la conséquence logique d'un régime économique axé principalement sur l'accroissement de la productivité et le développement technique.

Mais cette tendance devient dangereuse tout d'abord dans la mesure où, par une expansion exagérée ou désordonnée, elle met en péril l'équilibre humain et familial, détériorant ainsi la qualité de vie des exploitants agricoles eux-mêmes, mais aussi parce qu'elle recèle le danger d'une industrialisation progressive de notre agriculture.

Il est bon de rappeler que le gouvernement, comme les organisations agricoles belges et européennes, a toujours opté pour la mise en place, le maintien et le développement d'un maximum d'entreprises familiales modernes à responsabilité personnelle.

Cet objectif serait favorisé par une répartition rationnelle et équitable de la terre en exploitation entre les agriculteurs.

La proposition vous soumise aujourd'hui rencontre ce souci de qualité de vie des exploitants agricoles et de promotion de l'exploitation familiale moderne.

A cela s'ajoute encore que les caractéristiques propres à la terre agricole — dont la superficie limitée et non extensible, qui ne peut être déplacée, qui ne peut se reproduire et qui est enfin amputée chaque année d'un nombre considérable d'hectares — justifient un traitement particulier si l'on veut atteindre l'objectif que je viens de souligner.

Ne perdons pas de vue que le facteur superficie des terres occupées par une exploitation agricole n'est pas nécessairement un élément déterminant quant au revenu de l'exploitant, mais c'est le choix des spéculations pratiquées et une bonne gestion qui déterminent avant tout la compétitivité de l'exploitation agricole.

L'essentiel est que la terre, qui est capable de nourrir l'humanité, assure son but fondamental en permettant à chaque exploitant de disposer de la superficie qui lui est nécessaire pour pouvoir y faire vivre sa famille décemment et gérer économiquement une exploitation rentable.

La proposition cherche à rencontrer ce point de vue. Loin de vouloir freiner le progrès économique, elle serait un instrument visant à favoriser le développement économique des exploitations petites et moyennes, en leur donnant les moyens de réaliser une extension suffisante. Autrement dit, la proposition permettrait de freiner les concentrations abusives de terres agricoles en exploitation pour favoriser l'extension là où cela s'avère le plus nécessaire et maintenir ainsi en activité le plus grand nombre possible d'entreprises agricoles familiales modernes.

Il faut savoir qu'en Belgique près des trois quarts des exploitations agricoles occupent moins de 20 hectares et il ne faut pas perdre de vue que si on veut assurer un avenir convenable aux jeunes agriculteurs, il est nécessaire de leur donner le moyen de former une exploitation agricole viable.

Beaucoup d'idées préconçues, volontairement ou involontairement mal orientées, ont détourné l'attention de nombreux intéressés et ont attiré l'attention de personnes moins intéressées qu'il n'y paraît.

Paradoxalement, des personnes non exploitantes de terres agricoles se sentent plus concernées que les agriculteurs eux-mêmes, ce qui est assez curieux quand on sait que l'objet de la proposition de loi est de résoudre des problèmes internes à l'agriculture et ne vise que les terres en exploitation. Cela ne veut pas dire qu'une telle proposition n'aurait pas des incidences pour d'autres, mais il faut faire la part des choses.

Pour bien comprendre, il faut en revenir aux origines de la proposition. Lors d'une session du Congrès national de l'Alliance agricole belge en 1975, celui-ci a voté une résolution qui réclamait : « ... approfondir le problème d'une plus juste répartition des terres en exploitation entre agriculteurs... ».

C'est donc bien un problème interne à l'agriculture qui a motivé le dépôt de la proposition que nous discutons actuellement. Elle porte en elle un choix de société, cela est bien clair; il faut le savoir quand on en parle. Adhérer à la philosophie du projet n'est pas favoriser une classe par rapport à une autre mais est la base d'un consensus qui doit permettre à un nombre suffisant d'agriculteurs de pouvoir poursuivre leur profession; c'est donc aussi le choix d'une politique.

Aujourd'hui, davantage que par le passé, le rôle social que peut jouer une politique foncière apparaît fondamental, surtout au moment où un défi démographique et économique doit être relevé par notre agriculture, mais aussi par l'ensemble de notre société.

Nous avons le sentiment que les promoteurs de la proposition de loi voient celle-ci comme un élément de cohésion entre les agriculteurs, estimant que c'est par la solidarité professionnelle que se résolvent le mieux les problèmes posés aux agriculteurs.

Nous savons tous que les possibilités de passage de la main-d'œuvre du secteur agricole vers des secteurs non agricoles sont en ce moment fortement amoindries en raison de la faiblesse de la croissance économique générale.

La rationalisation du secteur agricole par la diminution de la population occupée dans ce secteur est donc remise en cause. La proposition apporte une alternative.

Un laxisme excessif en matière d'occupation du sol agricole revient à condamner un nombre important d'agriculteurs, à créer un nouveau prolétariat agricole et à grossir le nombre des sans-emploi.

Si la politique sociale est une des expressions privilégiées de la philosophie politique d'un Etat, un témoignage de la solidarité nationale, la proposition, elle, vise à une solidarité entre agriculteurs. Alors, de grâce, avant que les détracteurs de la proposition ne prennent une position définitive, qu'ils réfléchissent bien à la portée de leur acte et à toutes ses conséquences!

Sur le plan européen, les préoccupations tendent à porter l'essentiel des efforts en faveur des exploitations qui en ont le plus besoin, tout en maintenant une certaine cohérence pour l'ensemble de l'agriculture.

La politique socio-structurelle fondée essentiellement sur des directives européennes laisse, cependant, aux Etats membres une responsabilité importante en cette matière. Par le biais de la proposition, la Belgique pourrait concourir aux objectifs européens; ne ratons pas cette occasion.

Il est, en effet, illusoire de croire que l'Europe va pouvoir se pencher sur tous les problèmes agricoles et trouver une solution pour chacun d'eux. Dès lors, c'est à nous de prendre notre destinée en main et à faire des choix pour demain; il y va de la survie et de l'avenir de nombreuses exploitations agricoles, petites ou moyennes.

Les propositions relatives à la politique agricole commune étudiées actuellement dans les plus hautes instances européennes pourraient, par les « seuils de production » et les prélèvements de coresponsabilité, se révéler néfastes pour les très grosses entreprises agricoles.

Pour le PSC, il est légitime, dans le cadre de sa philosophie de personnalisme et de solidarité, de rappeler que si la propriété foncière est individuelle, elle n'en est pas moins un appel à tout propriétaire à ne pas gérer son bien seulement en fonction de son seul intérêt personnel, mais aussi de façon compatible avec ce qu'on pourrait appeler la fonction sociale de la propriété.

Bien utiliser « l'outil » proposé pour résoudre certains problèmes liés à l'exploitation de la terre agricole, sera de nature à rendre de grands services non seulement à l'agriculture, mais aussi à notre société tout entière. C'est le rôle de personnes responsables de concourir à ce but. C'est dans cet esprit qu'il faut voir l'enjeu; sans un dépassement de l'individualisme outrancier qui sévit trop aujourd'hui, nous risquons nous-mêmes de mener notre société à sa perte.

Pour ma part, je me rallie donc, avec mon groupe, à cette proposition qui, je l'espère, trouvera une majorité pour l'appliquer, en insistant, comme le comité directeur du PSC l'a souligné, sur le nécessaire équilibre à respecter dans les législations actuellement en discussion au Sénat et à la Chambre. *(Applaudissements sur les bancs de la majorité.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Knuts.

De heer Knuts. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de staatssecretaris, de rapporteur, de heer Smeers, heeft een volledig en correct beeld gegeven van de lange bespreking in de commissie. Mij aansluitend bij vorige sprekers op deze tribune wil ik hem daarvoor oprecht danken. Ook zijn nabeschouwingen inzake dit voorstel kwamen zeer positief over.

De titel van het eerste wetsvoorstel ingediend op 17 april 1980 luidde: «Tot instandhouding van het grootste aantal familiale landbouwbedrijven en tot regeling van de versnippering en de samenvoeging van landbouwgronden».

Nu wordt daaraan toegevoegd: «begunstiging van de vestiging van jongeren door het regelen van de overdadige samenvoeging van bebouwde gronden».

Hoewel onze fractie niet afkeurig staat tegenover dit ontwerp, onder het motto: «Liever iets, dan niets», vinden wij het toch maar een lapmiddel zolang er geen nieuwe pachtwet tot stand komt.

We weten maar al te goed dat jongere landbouwers de kans moeten krijgen om zich waar te maken.

Een overdadige samenvoeging van landbouwgronden komt niet ten goede aan jonge landbouwers maar deze moeten trachten economisch leefbare en sociale bedrijven in stand te houden.

De middelen en de werkwijze die in aanmerking komen om deze gronddoelstellingen te verzekeren maakten een discussie meer dan waard. Alleen hebben correcties en verbeteringen in de commissies de hele zaak niet vergemakkelijkt.

Wij kunnen ons ermede akkoord verklaren dat in deze tijd van economische crisis de kleine en middelgrote landbouwbedrijven zoveel mogelijk in stand dienen gehouden te worden door concentratie van landbouwgronden. Daarbij moeten overdreven concentraties worden vermeden, anders zou het ons, op economisch gebied, leiden tot een gevaarlijk gigantisme.

Het doel van dit wetsvoorstel is misbruiken tegen te gaan en kansen te bieden aan zoveel mogelijk jonge landbouwers.

De hoofdbekommering blijft evenwel braakliggende landbouwgronden opnieuw in het landbouwareaal in te schakelen.

Wat de braakliggende gronden betreft, kan niemand bepalen hoeveel hectaren er braak liggen. Volgens de heer staatssecretaris zou uit de telling van 15 mei 1980 blijken dat er 4519 hectaren braak liggen. Volgens mij kan dit niet juist worden bepaald, omdat ik bij inzage van een ruilverkavelingsplan met verbijstering vaststelde hoeveel hectaren volgens dit situatieplan braakliggend waren. Het ging om kwalitatief goede gronden.

En dan spreek ik nog niet van de minimumpercelen die niet in aanmerking kwamen hoewel er wel rekening zou moeten mee worden gehouden. Uit dit situatieplan waren dan nog de percelen in agrarisch gebied die gebruikt werden voor andere doeleinden, verwijderd.

Bij deze bevinding kwam het bij me op dat een grond- of pachtbank meer dan noodzakelijk was om tot een juiste herverdeling te kunnen komen.

Een nieuwe pachtwetgeving wordt steeds dringender, zowel voor de pachter als voor de verpachter.

Volgens onze fractie zou eerst een kadasterplan moeten worden opgesteld van al de landbouwgronden om zo beter de juiste situatie van de braakliggende gronden te kunnen kennen. Gronden toebehorend aan openbare besturen zouden daarom speciale aandacht moeten krijgen.

Jonge landbouwers zouden voorrang moeten krijgen inzake braakliggende gronden als het hier toch maar gaat om een gewone pacht.

De grendel, die ingebouwd is voor het in stand houden van bedrijven en om de vestiging van jongeren te bevorderen, door een bebouwingsvergunning in te voeren, is van hoogst noodzakelijk belang.

De SP-fractie heeft bij de bespreking van de artikelen positief medegewerkt en bij de stemmingen in de commissie bijna eenparig alle artikels goedgekeurd. Toch neemt dit niet weg dat de SP-fractie nog altijd haar twijfels heeft. De vraag is of het wetsvoorstel het beoogde doel op een afdoende manier kan bereiken, en of geen doeltreffender wettelijke regeling de voorkeur verdient.

De toekomst zal uitwijzen of we er ons goed rekenschap van hebben gegeven dat het terrein dat we hier betreden, een zeer moeilijk en ingewikkeld terrein is, zeker wat betreft de minimum en maximum rendabiliteitsoppervlakte per familiale arbeidseenheid. Dit lijkt ons toch een zeer delicate onderneming wanneer men de sterk uiteenlopende bedrijfstypes ziet.

We komen steeds dichterbij de buurt van een pachtbank, die volgens ons vele voordelen zou bieden, indien ze in de nieuwe pachtwet zou worden opgenomen.

Het wetsvoorstel lijkt ons echter niet voldoende doordacht. Men komt hier nog niet tot een echt structuurbeleid. Men probeert alleen de bedrijven binnen bepaalde leefbare grenzen te houden.

Bovendien mist men hier de gelegenheid om te komen tot een echt toezicht bij het afsluiten van pachtcontracten. Tussen verpachter en pachter blijft voor ons steeds de mogelijkheid tot allerlei misbruiken bestaan.

Hoe sympathiek het wetsontwerp ook is, het gaat niet tot de kern van de problemen; vele hiaten blijven. (*Applaus op de socialistische banken.*)

M. le Président. — La parole est à M. Bock.

M. Bock. — Monsieur le Président, chers collègues, à notre tour, nous voulons remercier le rapporteur pour le travail effectué et l'excellente relation qu'il a bien voulu nous donner des travaux en commission.

Le rapport complémentaire rappelle que le Sénat a décidé de renvoyer devant la commission de l'Agriculture, le 17 février dernier, la proposition de MM. Sondag et Van Nevel.

Vous nous avez dit, monsieur le rapporteur, que cette disposition qui avait contribué à renvoyer ce projet en commission, avait été profitable.

Des améliorations d'ordre légistique ont été apportées, à savoir:

Les moyens et les modalités ont été sensiblement modifiés, particulièrement en ce qui concerne le chapitre III relatif aux autorisations; l'autorité du gouverneur de province a été remplacée par celle du juge de paix; le nouveau rapport précise qu'un certain nombre d'assouplissements ont été apportés; le chapitre IV voit le montant des amendes réduit; enfin, la notion de sapins de Noël a été introduite et résolue en précisant les conditions dans lesquelles cette production peut être admise comme exploitation agricole.

Toutes ces modifications ne peuvent nous faire oublier que nous nous trouvons face à une proposition de loi qui ne peut être acceptée.

Certains de ces articles, en effet, sont une véritable menace directe de la propriété privée.

Au surplus, leur application risquerait de tourner au désavantage des exploitants eux-mêmes: qui par exemple, pourra fixer les normes de rentabilité par unité de travail prévues par les auteurs de cette proposition de loi?

Le journal *La Libre Belgique* en juillet dernier, a bien relaté le cheminement de la proposition de loi en question, et pose la question: «Collectivisme ou défense de l'exploitation agricole familiale?» Elle nous rappelle que la proposition a été déposée en avril 1980 par notre collègue M. Sondag et qu'il a fallu près d'un an pour que cette initiative parlementaire soit reconnue de compétence nationale contre l'avis de l'exécutif régional wallon.

Son auteur estime que la philosophie d'une telle proposition est saine. Elle n'est nullement dirigiste et ne porte aucunement atteinte à la liberté.

Tel n'est pas notre avis et nous partageons l'attitude de ceux qui ont tenu à redire leur ferme opposition au projet de loi de nos collègues Sondag et consorts relatif au bail à ferme, à savoir qu'il s'agit d'une véritable atteinte à la propriété privée. Tel qu'il a été adopté en seconde lecture par la commission sénatoriale des Classes moyennes et de l'Agriculture, le nouveau texte de la proposition de loi n'est pas modifié quant au fond par rapport au document initial.

La proposition de loi s'articule en trois parties.

Premièrement, on impose un régime préalable d'autorisation d'exploitation. C'est déjà contestable car on remplace la liberté par le dirigisme et on pose déjà une question de principe.

La deuxième partie constitue pour les auteurs de la proposition, une mise en application.

La troisième partie, à partir de l'article 9, n'a aucun rapport avec le principe qu'elle énonce.

Elle est contraire à l'intérêt général.

Première partie, il s'agit de principe. Au dirigisme, nous tenons à opposer le principe de la liberté.

Deuxième partie, c'est évidemment l'article 3 qui est le plus important.

a) Il évoque l'unité de travail familiale.

Tenir l'épouse pour 50 p.c. du mari serait contraire à la loi qui veut que les salaires soient les mêmes pour un homme et pour une femme.

Quel compte les auteurs tiennent-ils des enfants pour le calcul des unités de travail?

Dans les fermes, l'importance de la main d'œuvre familiale est capitale. Cette importance varie en fonction de l'âge des enfants.

b) La liaison unité de travail familiale et superficie est techniquement absurde.

Avec le même nombre d'unités de travail familiale dans une même région agricole, une exploitation aura telle superficie et l'autre une superficie plus grande parce que dotée d'une mécanisation plus intense, d'une organisation meilleure ou d'un facteur humain plus avancé.

Ce n'est pas ainsi que la rentabilité peut être estimée. Dans une même région agricole, dans des exploitations de même superficie, de même composition familiale, la rentabilité sera différente car fonction des différences humaines: intelligence, formation, courage, patrimoine. On peut dire, sans se tromper, qu'elle varie suivant l'équipement de chacun.

L'article 3 soumet à autorisation qu'un bâtiment d'importance essentielle pour l'activité normale d'une entreprise agricole soit soustrait à celle-ci. Ce paragraphe est-il bien en rapport avec le Code civil et la loi hypothécaire? Comment les exploitants pourront-ils encore emprunter, puisque l'exploitant propriétaire ne pourra hypothéquer, c'est-à-dire donner en garantie?

Le prêteur refusera puisqu'il ne pourra pas faire vendre si on ne le rembourse pas.

Comment imaginer qu'un créancier hypothécaire voit sa garantie réduite à néant?

Pour que l'autorisation soit accordée, le Roi fixe les conditions auxquelles un dossier doit répondre. Le «dossier»: voilà le mot lâché!

Les agriculteurs devront donc constituer un dossier: appréciation de la situation économique et familiale. Perspective d'association avec un descendant de dix-huit ans au moins et satisfaisant à des critères de capacités professionnelles. Identification précise des terres convoitées.

Des formalités administratives et une paperasserie supplémentaire sont inutiles. Cela, au lieu d'établir des conditions qui favorisent les affermage en accord avec les agriculteurs. Au lieu de ce dirigisme complexe et discutable, il suffirait d'agir par des incitants ou même — j'ose le dire — par des barèmes forfaitaires: déterminer par exemple que les chiffres/hectare seront plus élevés pour une exploitation de 100 hectares que pour une de 60 ou de 30 hectares.

Tout est question de modulation. Ce système serait juste et légal puisque les taux d'impôts sur les revenus des personnes physiques varient suivant la masse imposable. La Cour de cassation a jugé que cette variation des taux était légale et ne violait pas le principe constitutionnel d'égalité devant l'impôt.

L'article 9 traite des terres en friche et précise que les parcelles non bâties situées dans des zones agricoles et qui ne sont pas utilisées dans le cadre d'une activité agricole sont soumises à affermage, sauf décision contraire du juge de paix qui pourra toutefois dispenser, pour des raisons exceptionnelles, le propriétaire de l'obligation incluse dans cet article.

Comment le juge de paix va-t-il apprécier ces raisons exceptionnelles prévues aux articles 7 et 8? Et si le juge ne rend pas la décision?

L'article 11 est proprement inadmissible lorsqu'il énonce que le propriétaire qui ne peut prouver que la terre contestée est effectivement utilisée dans le cadre d'une activité agricole, est tenu de contracter un bail à ferme dans les cinq mois du jugement. Qui rédigera ce bail, que contiendra-t-il?

Le principe du droit belge pour contracter n'exige-t-il pas que, pour ce faire, il faut être libre, ce qui est le contraire de la contrainte qui est imposée? En fait, ces dispositions sont une véritable machine de guerre contre la propriété privée.

Elles sont contraires aux principes les plus élémentaires de justice et de liberté.

L'article 12 évoque l'éventualité de plusieurs requérants se portant partie à la cause.

Le juge de paix devra tenir compte de l'intérêt économique et social que le fonds en question présente pour l'entreprise de chacun d'eux.

Le candidat devra-t-il être le plus proche des bâtiments?

Devra-t-il être le plus compétent?

Comment et qui va le déterminer?

Devra-t-il être le plus jeune? Le plus âgé?

Si des raisons économiques et sociales viennent à s'opposer, comment le juge de paix devra-t-il trancher?

Bref, toutes ces dispositions mettent en place un mécanisme compliqué et extrêmement discutable pour quelques applications, elles, tout à fait exceptionnelles.

Voulez-vous un exemple? J'ai posé au ministre de l'Agriculture plusieurs questions concernant les superficies de terres en jachère ou à l'abandon. Jusqu'à présent, une réponse m'a été fournie et elle concerne l'arrondissement de Bastogne.

Si l'on excepte la petite commune de Vaux-sur-Sûre, plus ou moins 2000 habitants, pour laquelle existe une contestation, le code 261, de l'Institut national de Statistique, qui traite de la superficie agricole non utilisée, relève des superficies de plus ou moins ... 23 hectares.

Cette superficie non utilisée comporte en elle-même des parties non utilisables. Elles ne seront donc convoitées par personne. D'autres appartiennent probablement à des pouvoirs publics, par exemple; elles peuvent être dues à des expropriations pour extension éventuelle ou amélioration de voiries et sont, elles aussi, non encore occupées et peut-être inoccupables.

Bref, pour un des arrondissements les plus agricoles et les plus étendus du royaume, il ne resterait que quelques hectares qu'on pourrait peut-être compter sur les doigts d'une seule main.

Devant une pareille réalité, comment voter une proposition de loi telle que celle qui nous est soumise aujourd'hui?

D'autre part, en mars dernier déjà, j'ai questionné le ministre de l'Agriculture à propos des très grandes exploitations agricoles. Il a fourni une réponse pour celles qui atteignent 300 hectares.

Ces grandes exploitations, combien y en a-t-il? La province de Luxembourg n'en compte aucune. Une seule est recensée pour la province de Liège. Dans celle de Namur, il ne s'en trouve que deux. Le Hainaut est mieux pourvu; il en compte cinq. Pour toute la Flandre, une seule exploitation atteint cette étendue; elle est située dans la province du Limbourg.

Il a été fait état aussi de l'origine de cette proposition de loi, notamment en ce qui concerne la France. En cinq ans, moins de 500 hectares auraient été remis en culture pour 4 millions d'hectares incultes dont un peu moins d'un million serait considéré comme pouvant être réutilisé. Est-ce bien exact?

Tout cela démontre à suffisance, comme le dit si bien le texte d'une motion présentée, que nous nous trouvons face à une proposition de loi qui constitue une véritable atteinte à la propriété privée.

M. Lagae. — C'est inexact.

M. Bock. — Vous ne me croyez pas, monsieur Lagae? Je lis le texte de la fédération d'arrondissement du PSC de Neufchâteau: «Par ailleurs, le PSC de Neufchâteau a tenu à redire sa ferme opposition à la proposition de loi des sénateurs Sondag et consorts, relative au bail à ferme, véritable atteinte à la propriété privée, qui doit être discutée... etc.»

M. Califice. — Mais on ne parle pas de bail à ferme ici!

M. Bock. — C'est exact, mais la proposition Sondag est bien celle qui est visée ici.

C'est sans doute face à ces réactions que la notion de sapins de Noël a été introduite. On vous dira d'une manière faussement rassurante: «Ne vous tracassez pas: si vous tombiez sous la menace des dispositions de la proposition de loi Sondag, il vous suffirait de planter des sapins de Noël.»

D'abord, il s'agit d'une exploitation professionnelle. Ne craignez-vous pas la multiplication de telles plantations de sapins de Noël qui vont davantage encore contrarier l'agriculture? Sur le terrain où ils sont plantés, ils entraînent très certainement un épuisement du sol et d'ailleurs une légère acidification, avec un risque de blocage pour de futures

cultures, car les sapins de Noël plantés, en général 10 000 à l'hectare, représentent un effectif important qui doit très certainement diminuer la quantité d'humus accumulée depuis des dizaines d'années, humus que possédait ce sol lorsqu'il était sous prairie.

Si ces entreprises de sapins de Noël augmentent en nombre, il y aura une perte de revenus pour celles qui en vivaient. S'y ajoutera une dégradation du paysage qui se referme petit à petit et une disparition des terres agricoles.

Cela va inmanquablement à l'encontre des buts théoriquement énoncés dans votre proposition de loi.

L'article 17 précise que les frais inhérents à l'application de la présente loi sont imputés sur le budget du ministère de l'Agriculture.

La première économie que nous pouvons vous suggérer serait d'affecter ces sommes, non pas à des tracasseries administratives imposées, mais bien à l'agriculture et aux agriculteurs eux-mêmes.

L'article 18 impose un rapport sur l'application de la loi et l'exigence de l'adresser annuellement aux Chambres législatives.

Encore et toujours de la paperasserie, des dépenses inutiles, qui seraient bien mieux affectées à d'autres usages intéressant vraiment l'agriculture et les agriculteurs.

Votre proposition veut soumettre à autorisation, tant pour un minimum que pour un maximum de terres. Elle y ajoute ces contraintes, cette paperasserie, cette bureaucratie, qui agacent la classe agricole, classe la plus éprise de liberté, et cela, sans rien lui apporter.

Je l'ai montré tout à l'heure: elle ne porte véritablement que sur très peu de cas. Elle relève bien plus de motifs idéologiques encombrés de dirigisme, eux-mêmes dirigés contre la propriété et, en fin de compte, contre l'économie et l'intérêt de la classe agricole elle-même.

N'a-t-on pas encore compris qu'il est parfaitement vain et nuisible de ramer à contre-courant des lois de l'économie et de la liberté des hommes?

Une fois de plus, on pourrait se poser la question de savoir où sont les vrais conservateurs et où sont les vrais progressistes.

Plutôt que de contraindre les agriculteurs à vivre sur des artifices, ne serait-il pas plus intelligent et utile de les libérer de la paperasserie et de leur donner les véritables moyens de développer leur exploitation?

Je parle, bien entendu, des agriculteurs sur le terrain, qui vivent et travaillent la terre, et non des « administratifs ».

Je ne puis m'empêcher de vous rappeler la loi du 15 février 1961 portant création, je le souligne, du Fonds d'investissement agricole. Le ministre rappelait encore, à la question n° 26 du 17 mars 1983, que ce fonds est destiné à mettre des ressources financières supplémentaires à la disposition des agriculteurs et des horticulteurs, ainsi que de leurs associations et coopératives, en vue de faciliter toute opération de nature à augmenter la productivité des exploitations agricoles et horticoles, à assurer et à accroître leur rentabilité et à diminuer les prix de revient.

M. André. — Oui ou non, monsieur Bock, les organisations de jeunes agriculteurs, qu'il s'agisse de l'Upa, de l'Alliance agricole ou du *Boerenbond*, sont-elles d'accord sur cette proposition de loi? Je puis vous dire que les jeunes de l'Upa et tous les jeunes, en général, sont pour.

M. de Clippele. — Les Upa sont contre.

M. Seeuws. — Du calme, messieurs de la majorité! (*Sourires.*)

M. Bock. — Croyez-vous que votre proposition de loi rencontre le but du Fonds d'investissement agricole lui-même?

Nous avons peur de dispositions comme celles que vous prévoyez en fixant un minimum ou un maximum en partant de données tout à fait artificielles comme celles que vous avez choisies.

Pourquoi se replier frileusement, comme vous le faites, en réglementant et en alourdissant toujours la paperasserie et les contraintes à l'égard du monde agricole? Libérez, au contraire, les agriculteurs de la paperasserie, des conflits inutiles qui se retournent finalement contre eux, et assurez mieux leur rentabilité et leur prospérité, comme l'indiquent les raisons sur lesquelles repose précisément le Fonds d'investissement agricole.

J'évoquais en commençant cette intervention, le titre de *La Libre Belgique*: « La proposition de loi anticumul des terres est-elle collectiviste ou défense de l'exploitation agricole familiale? » Notre réponse est claire.

Ce n'est pas, en tout cas, de défense de l'exploitation agricole familiale qu'il s'agit, précisément parce que ces dispositions n'apportent rien à l'agriculture; parce qu'elles ne concernent que des surfaces infimes, voire dans telles ou telles régions existantes; parce qu'elles créent un climat négatif à l'égard de la propriété privée; parce que l'unité de travail familiale punit l'épouse en ne la comptant que pour 50 p.c. dans la comptabilisation des possibilités de travail familial; parce qu'elle contient des dispositions, comme les arbres de Noël, qui sont pure hypocrisie et contribueront à gêner davantage encore l'agriculture.

Nous ne pouvons qu'y opposer notre détermination à respecter la propriété privée et à promouvoir véritablement l'agriculture au profit des agriculteurs, des familles et de la société elle-même. (*Applaudissements sur certains bancs.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Pede.

De heer Pede. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, ik zal bij de algemene bespreking van dit wetsvoorstel niet de historiek herhalen van dit wetsvoorstel dat reeds voor de tweede keer op onze agenda staat. Wij weten allemaal dat de heer Smeers de eerste rapporteur was en dat het voorstel omwille van zeer grote onduidelijkheden terug naar de commissie werd gezonden. Wanneer het voor de tweede keer in de commissie werd behandeld, zijn er op de 20 artikelen die het oorspronkelijk voorstel bevatte, 14 gewijzigd en werd één artikel eraan toegevoegd.

De heer Lagae. — Om u tegemoet te komen.

De heer Pede. — Dat gebeurde niet om ons plezier te doen, mijnheer Lagae.

De heer Lagae. — Ik deed het in elk geval daarom.

De heer Pede. — Er is over die wijzigingen gestemd. Zelf had ik geen stemrecht want ik ben geen lid van de commissie voor de Landbouw.

De heer Lagae. — Precies daarom zeg ik dat wij die wijzigingen hebben aangebracht om u tegemoet te komen.

De heer Pede. — Ik moet toch zeggen dat het af en toe nuttig kan zijn een voorstel terug te zenden naar de commissie. De in dit voorstel aangebrachte wijzigingen bewijzen zulk voldoende. Juridisch en technisch werd het voorstel verbeterd maar desondanks moet ik toch een voorbehoud maken voor de redactie en de gevolgen van een aantal artikelen.

Eerst wil ik mij ten gronde over dit voorstel van wet uitspreken. Ik ben het eens met wat de rapporteur en sommige sprekers hier in de algemene bespreking hebben gezegd. Het is juist dat wij moeten trachten betere voorwaarden te creëren voor de jonge landbouwers. Het is juist dat men moet beletten, voor zover dat nodig is, bedrijven een bepaalde oppervlakte toe te kennen. Alles wat hier is gezegd, behalve dan door onze collega Bock, vind ik niet terug in het voorstel van wet zelf. Dat is het grote probleem. Ik wil realiteitszin aan de dag leggen en begrip hebben voor wat we moeten realiseren. Ik kan echter met dit voorstel van wet niet akkoord gaan omdat het niet overeenstemt met wat hier werd gezegd en tevens omdat het nut van dit wetsvoorstel niet bewezen is. Als men legifereert, moet men weten waarom en dat waarom heb ik in dit voorstel niet kunnen ontdekken.

Dit wetsvoorstel bestaat uit twee delen. Het eerste deel handelt over vergunningen die in bepaalde omstandigheden moeten worden toegekend. Het tweede deel handelt over de braakliggende gronden. Het eerste deel vermeldt drie motieven waarom dat eerste deel werd ingediend. In de titel van het voorstel staat onder meer « ter bescherming en ter begunstiging van de vestiging van jongeren in de landbouw ». Nergens in de tekst is een leeftijdsbepaling of een voorkeursbehandeling voor deze jongeren terug te vinden, tenzij men van oordeel is dat wat in algemene bewoordingen is geformuleerd, uitsluitend op deze jongeren van toepassing zou zijn. Niets in de tekst beantwoordt aan de titel van het voorstel.

Ten tweede, lees ik in de inleidende uiteenzetting dat de indieners zeggen dat het een voorstel is dat controle wil laten uitoefenen op de ongebreidelde groei van bepaalde landbouwondernemingen.

Gelukkig hebben wij bij het eerste verslag van collega Smeers, in bijlage tabellen gekregen die een overzicht geven van het aantal landbouwondernemingen per orde van grootte voor de jaren 1970, 1975,

1979, 1980 en 1981. Waarschijnlijk zijn de statistische gegevens over 1982 nog niet bekend. In verband met de voorgenomen voorafgaandelijke vergunning bij overschrijding van de maximumoppervlakte per familiale arbeidseenheid leren die tabellen ons het volgende: op de 110 000 bedrijven in ons land zijn er 3 896 groter dan 50 ha wat betreft de uitbatingsoppervlakte. Verder geanalyseerd gaat het om 486 bedrijven van 100 tot 150 ha, 97 van 150 tot 200 ha, 21 van 200 tot 250 ha en 18 bedrijven groter dan 250 ha.

Volgens het rapport, pagina 14, wordt de maximumgrootte naargelang van de streek bepaald op 48 tot 126 ha.

Nog veel belangrijker in de tabel is de evolutie over de jongste jaren voor de bedrijven met een uitbatingsoppervlakte groter dan 50 ha. In 1970 waren er ongeveer 2 600 dergelijke bedrijven, in 1975 3 300, maar gedurende de jaren 1979, 1980 en 1981, is er een stagnatie, of althans geen grote toename, namelijk 3 764 in 1979, 3 836 in 1980 en 3 896 in 1981.

Meer nog. In het tweede verslag van de heer Smeers staat te lezen, op pagina 10, dat de eerste indiener, ik denk de heer Sondag, erop wijst dat men sinds kort om economische redenen geen voorstander meer is van een ongebreidelde vergroting van de landbouwbedrijven. De landbouwers zullen dat zelf ook wel weten! Als het om economische redenen niet meer opgaat de bedrijven te vergroten, dan meen ik dat zij hun bedrijven ook niet meer zullen vergroten. Zo dwaas zijn die mensen toch ook niet.

Als nu blijkt uit de statistieken dat het aantal bedrijven boven de 50 ha niet meer toeneemt, en als het economisch niet meer verantwoord is naar grotere uitbatingen te streven, dan stel ik de vraag waarom wij nog moeten legifereren. Waarom laten wij dan niet de economische evolutie vanzelf doorgaan aangezien men dan zonder vergunningssysteem, dus zonder bijkomende bureaucratie, de door dit voorstel beoogde weg opgaat?

Als dat alles zo is, waarom moeten wij dan nog eens, bij herhaling, zoals de laatste tijd veel gebeurde, nieuwe wetten invoeren?

Ten derde, in dezelfde toelichting van de indieners, vind ik als voorname doel ter rechtvaardiging van dit wetsvoorstel, de bescherming van de familiale landbouwbedrijven en allereerst van de kleine en middelgrote ondernemingen.

De minimumdrempel varieert van 17 ha tot 33,5 ha. Volgens de statistieken zijn er op het ogenblik 61 000 bedrijven met minder dan 10 ha, 23 600 van 10 tot 20 ha, en meer dan 11 000 van 20 tot 30 ha. Samen zijn er ongeveer 96 000 bedrijven op de 110 000 van minder dan 30 ha, hetzij 90 pct. van alle landbouwbedrijven.

In dit wetsontwerp wordt bepaald dat zekere categorieën buiten deze vergunningsvoorwaarden vallen. Ik leg hier de nadruk op ten aanzien van sommige collega's die in dit debat hebben gesproken.

Het zijn niet de minst belangrijke. Ik zal ze even voor u opsommen:

1° Er is geen vergunning vereist — en daar ben ik het mee eens — wanneer de eigenaar exploitant is.

2° Er is geen vergunning nodig voor de vermindering van bedrijven indien het gaat om een verbintenis die onder de pachtwetgeving valt. Opzegging ingevolge pachtwetgeving valt niet onder deze reglementering. Zeer terecht trouwens.

De heer Lagae. — Dus is het goed!

De heer Pede. — Uw conclusie is niet juist, mijnheer Lagae. U zegt dat dit goed is, maar ik besluit daaruit dat dan geen vergunning nodig is.

3° Er is geen vergunning nodig indien de vraag uitgaat van een landbouwvennootschap.

4° Er is geen vergunning vereist indien er een schriftelijke overeenkomst is tussen de exploitant en de aanvrager.

Op grond van mijn ondervinding — en velen hier aanwezig zullen dit kunnen beamen — voorspel ik nu reeds dat ingeval het mogelijk is een overeenkomst af te sluiten, terwijl tevens de vergunningen blijven bestaan, binnenkort tarieven ingang zullen vinden. Deze bestaan trouwens nu reeds in verschillende streken in verband met het recht van aankoop en de bilaterale voortijdige pachtonderbreking. Ik beweer niet dat de mogelijkheid om overeenkomsten af te sluiten moet worden uitgesloten, maar wel dat het nutteloos is te blijven vasthouden aan die vergunningen voor de vermindering, omdat zij slechts in uitzonderlijke gevallen nog van toepassing zullen zijn.

Wat zal immers het toepassingsveld zijn? Ik heb deze vraag ook in de commissie gesteld aan de minister en aan de indieners van het voorstel. Zij hebben mij geantwoord dat er nog twee toepassingsvelden zijn, namelijk het vruchtgebruik en de bruikleen.

M. Sondag. — S'il y a une convention écrite, il n'est plus besoin d'autorisation.

M. Pede. — C'est ce que je viens de vous dire; je suis en train de vous prouver, monsieur Sondag, que votre proposition de loi ne sera applicable que dans des cas très minimes.

M. Sondag. — Grâce à cette loi, nous pourrions avoir davantage d'accords et d'ententes entre les agriculteurs.

M. Pede. — Je vais à présent vous dire sur quel terrain votre proposition de loi sera d'application.

Ik wil eerst het eerste geval, het vruchtgebruik, even onder de loupe nemen. Op mijn vraag welke toepassing van het vruchtgebruik men hier bedoelt, heeft men het voorbeeld aangehaald — het is vermeld in het verslag — van een eigenaar die om een pachter af te sluiten een contract van vruchtgebruik afsluit met een derde. Dit valt mijns inziens echter onder de pachtwetgeving en in dat geval is geen vergunning vereist.

De heer Van Nevel. — Ik heb nog een ander voorbeeld gegeven.

De heer Pede. — Ik heb enkel dit voorbeeld teruggevonden in het verslag. Ik herinner mij niet dat een ander voorbeeld werd gegeven.

Ik vraag mij af welke eigenaar zijn vruchtgebruik zal afstaan aan een derde.

De heer Lagae. — Dat gebeurt geregeld.

De heer Pede. — Het moet gebeuren bij authentieke akte, die moet worden ingeschreven bij de hypotheekbewaarder indien deze overeenkomst geldig wil zijn tegenover derden.

De heer Lagae. — Toch zijn er zulke gevallen en men moet voorkomen dat er nog andere komen!

De heer Pede. — Ik denk niet dat zij talrijk zullen zijn en ik vraag mij af of wij voor deze enkele gevallen moeten legifereren.

De heer Lagae. — Het voorbeeld dat hier past, is een voorbeeld uit de lagere school. Als er tien vogels op een boom zitten en één wordt er afgeschoten, hoeveel blijven er dan over? Geen! Met andere woorden, het gaat er niet om hoeveel gevallen er zijn, het gaat erom hoeveel personen er schrik hebben dat ze op die manier zullen worden beetgenomen. De schrik bestaat dat men terecht zal komen in dezelfde situatie als een ander slachtoffer van de formule van het vruchtgebruik. Er zijn pachters die van de rechtbank te horen hebben gekregen dat ze grond gebruiken zonder recht of titel, hoewel zij hun hele gezin ervan onderhouden. Het is omdat er slachtoffers zijn dat er bij de andere landbouwers angst ontstaat om in dezelfde situatie terecht te komen. Het gaat er dus niet om dat er niet veel gevallen zijn.

De heer Pede. — Uw opmerking is interessant en ze laat mij toe mijn standpunt te verduidelijken. U zegt zelf dat de gevallen zeer uitzonderlijk zijn.

De heer Lagae. — Er bestaat geen statistiek over het aantal personen die de zaak hebben geregeld door middel van vruchtgebruik. Veel van mijn collega's hebben hierover echter dossiers. Ik weet niet hoeveel gevallen van onrecht er moeten zijn vooraleer bepaalde zaken moeten trachten te worden vermeden.

De heer Pede. — Ik begrijp wat u bedoelt, maar ik vraag mij af of wij wetgevend moeten optreden voor enkele uitzonderlijke gevallen.

De heer Van Herreweghe. — Het zou andere gevallen kunnen voorkomen.

De heer Pede. — Ik ken deze sector zeer goed en ik weet dat dergelijke gevallen uitzonderlijk zijn. Daarom vraag ik mij af of wij voor die uitzonderlijke gevallen moeten legifereren.

De heer Van Herreweghe. — Ja.

De heer Pede. — Men heeft nog een tweede voorbeeld gegeven, dit van het kosteloos gebruik of de bruikleen. In het Frans heet men dit « commoda ».

De heer Lagae. — Ik meen dat u ongelijk hebt het kosteloos gebruik te beperken tot een bepaalde rechtsformule.

De heer Pede. — Ik meen van niet en ik geef u twee voorbeelden. Het ene is bruikleen, het andere kosteloos gebruik. In het eerste geval is er een niet-geschreven overeenkomst. Als er een niet-geschreven overeenkomst is, dan is artikel 3 van de pachtwet van toepassing. De pachtwet is op dat stuk opgemaakt op de ongelijkheid en ze is daar in het voordeel van de pachter. Als de verpachter nagelaten heeft een schriftelijk contract op te maken, dan kan de pachter door alle bewijsmiddelen, getuigen en vermoedens inbegrepen, het bewijs leveren van een pachtcontract en kan, in afwijking van artikel 1716 van het Burgerlijk Wetboek, door de vrederechter de pacht prijs worden bepaald. Op dat stuk is er dus geen enkel gevaar.

Wij hebben reeds vastgesteld dat de pachtwetgeving geen weerslag heeft op de vermindering van de bedrijven.

Het gevaar schuilt in het opstellen van het contract van bruikleen, de « commoda ». Het contract van bruikleen is een contract waarin geen pacht prijs werd bedongen, ofwel een zeer kleine belachelijke prijs die niet in aanmerking kan worden genomen. Als er personen zijn die akkoord gaan als gebruiker om contracten af te sluiten waarin geen prijs is bedongen, dan moeten ze er zelf de gevolgen van dragen en moeten wij voor deze gevallen niet legifereren.

Precies door daarin te trappen en hun handtekening eronder te plaatsen, brengen zij zichzelf in een onmogelijke positie.

Als er een pachtwetgeving bestaat waarin men ernaar streeft verpachters en pachters aan te zetten contracten op te maken, mag men niet toelaten dat bepaalde mensen extra door de wet beschermd worden die in feite niet doen wat de wet voorschrijft. Dat is mijn standpunt.

De heer Van Nevel. — U moet rekening houden met de realiteit, collega.

De heer Pede. — Dat doe ik.

Ik herhaal mijn vraag. Is het nodig dat wij legiferen voor een zeer beperkt aantal gevallen? U kan er mij niet van overtuigen dat het om talrijke gevallen gaat.

Dan pik ik in op wat de staatssecretaris gezegd heeft in zijn inleiding tot dit debat, namelijk dat het goed zou zijn dat dit wetsvoorstel nu aangenomen wordt zodat het kan worden overgezonden naar de Kamer waar men bezig is met een grondig onderzoek van een nieuwe pachtwetgeving. Zou het niet beter zijn de behandeling van dit wetsvoorstel uit te stellen tot op het ogenblik dat de nieuwe pachtwetgeving in de Senaat wordt behandeld omdat wij dan het geheel kunnen bekijken? Zou dit niet veel nuttiger zijn dan het risico te lopen dat de behandelingen van wetsvoorstel en pachtwetgeving elkaar kruisen? Ik heb evenveel argumenten voor het samen behandelen als u, mijnheer de staatssecretaris, aanvoert voor de afzonderlijke bespreking van dit voorstel. Ik hoop dan ook dat de indieners zo goed willen zijn te aanvaarden dat wij hun voorstel nu niet apart behandelen maar wel binnen het raam van de nieuwe pachtwetgeving want dan zouden wij de zwakke punten van de nieuwe pachtwetgeving beter onder de loupe kunnen nemen.

De heer Lagae. — Mag ik u even onderbreken, mijnheer Pede. U zegt dat het aantal gevallen waarop de pachtwet niet van toepassing is, bijvoorbeeld, het vruchtgebruik of het kosteloos gebruik, zo klein is dat wij daarvoor niet hoeven te legiferen. Ik blijf nochtans bij mijn standpunt. Het feit dat hier, daar en ginder, meer en meer gevallen van vruchtgebruik voorkomen, jaagt de jonge landbouwers schrik aan om in dit beroep te gaan.

Naast het vruchtgebruik zijn er die gevallen waarin men bezwijkt voor de last van het bewijs. Ik geef een typisch voorbeeld. Een van de kinderen van een boer zet het bedrijf voort zonder dat ooit een formeel document werd opgemaakt waaruit blijkt dat hij in verhouding komt van pachter tegenover de eigenaar of mede-eigenaars. Dit is het klassieke geval.

De heer Pede. — De pachtwet laat dit toe wanneer drie maanden voor het einde van de periode van negen jaar een aangetekende brief wordt gezonden waarin staat dat het bedrijf is overgelaten.

De heer Lagae. — Collega, luister nu ook eens naar mij. Ik heb het over het klassieke geval waar de boer de eigenaar is, één van zijn kinderen het bedrijf voortzet zonder dat men ooit tot een formele afspraak is gekomen. In uw streek zelfs heb ik herhaaldelijk met dergelijke gevallen te maken gehad.

De heer Pede. — Wat bedoelt u met « zonder dat men ooit tot een formele afspraak is gekomen »? Tussen wie?

De heer Lagae. — Tussen de zoon-landbouwer enerzijds en de ouders of de kinderen-mede-eigenaars anderzijds. Die toestand duurt jaren, de zoon is inmiddels gehuwd en heeft een stel kinderen. Wanneer de vader overlijdt, zetten de mede-eigenaars hem gewoon uit het bedrijf.

De heer Pede. — Als ik u goed begrijp, weigert de vader gebruik te maken van de mogelijkheid om drie maanden vóór het einde van zijn negenjaarlijkse periode schriftelijk mede te delen dat het bedrijf is overgelaten.

De heer Lagae. — U verwijst naar de pachtwet. Verontschuldigd mij maar de gevallen die ik aanhaal, vallen buiten de pachtwet.

De heer Pede. — U spreekt van de vader-eigenaar die weigert...

De heer Lagae. — De vader heeft niets geweigerd. Men is er gewoon nooit toe gekomen een formele overeenkomst te maken. Dergelijke gevallen zijn legio.

De heer Pede. — Maar daar is artikel 3 van de pachtwetgeving toch van toepassing.

De heer Lagae. — Neen, mijnheer Pede.

De heer Pede. — De zoon-landbouwer kan door alle bewijsmiddelen aantonen dat hij pachter is. Hij staat ten opzichte van zijn ouders en van de mede-eigenaars in een bevoorrechte positie om het bewijs te leveren, want de verpachter beschikt niet over de middelen om zich daartegen te verzetten.

Hij beschikt over genoeg middelen om het contract te bewijzen.

Artikel 3 van de pachtwetgeving bepaalt duidelijk dat, wanneer er geen geschreven overeenkomst is, de pachter door alle rechtsmiddelen in de mogelijkheid is om het bestaan van het pachtcontract te bewijzen.

De heer Lagae. — Het gaat niet over de vraag of er een geschreven of ongeschreven overeenkomst is.

De heer Pede. — U zegt dat er geen formele overeenkomst is.

De heer Lagae. — Er is geen overeenkomst omdat het vonnis vermeldt dat er geen overeenkomst is.

De heer Pede. — Maar hij gebruikt de goederen.

De heer Lagae. — Hij gebruikt de goederen en na zoveel jaren zegt men dat hij die goederen gebruikt zonder recht of titel.

De heer Pede. — Als hij de goederen gebruikt, kan hij het bewijs hiervan leveren met getuigen en vermoedens, volgens artikel 3 van de pachtwetgeving.

De heer Lagae. — Er worden herhaaldelijk vonnissen geveld waarin, bij dergelijke toestand, wordt beslist dat de boer gebruiker is « zonder recht of titel » hoewel hij de grond bij ieders weten sinds jaren gebruikt.

De heer Pede. — Er is in 1982 in dit verband een vonnis geweest van de vrederechter van Brugge. Er is ook een arrest van cassatie van 1981.

Ik kan u het *Rechtskundig Weekblad* voorleggen om dat te bewijzen.

De heer Lagae. — Dat gaat, op voorwaarde dat men aanvaardt dat er een overeenkomst is en dan zijn alle bewijzen toegestaan.

Er zijn gevallen waarin men gewoon zegt dat er geen overeenkomst is.

Overigens is er in uw eigen streek in december 1982 een vonnis geweest van de vrederechter waarbij duidelijk bleek dat de pachter de grond

zeven jaar heeft gebruikt, maar toch werd gezegd dat hij die grond heeft gebruikt zonder recht of titel.

De Voorzitter. — Mag ik u verzoeken hier de commissiebesprekingen niet te hervatten?

Mijnheer Pede, gelieve verder te gaan met uw uiteenzetting.

De heer Pede. — Mijnheer de Voorzitter, ik was van oordeel dat het op dit late uur mogelijk was in beperkte kring van gedachten te wisselen.

Het tweede deel van het voorstel betreft de braakliggende gronden. Ook in dit deel van het voorstel werden bij de tweede lezing talrijke verbeteringen aangebracht. Het blijft een feit dat de zeldzame braakliggende gronden die in een agrarisch gebied liggen de laatste kweekplaatsen zijn voor de fauna en de flora. Dat is toch belangrijk. Het zijn de enige agrarische gebieden die ontsnappen aan de schadelijke sproeistoffen en aan andere verdelingsmogelijkheden.

Ik zal hierover niet in details treden. Ik veronderstel dat de personen die de natuur kennen mij in die gedachtengang zullen willen volgen.

Ik besluit met een paar opmerkingen in verband met sommige artikelen. Dat zal de staatsecretaris bijzonder interesseren.

Artikel 9 heeft betrekking op de ongebouwde en gebouwde percelen. Ik vind het jammer dat men in een zelfde laatste paragraaf twee verschillende interpretaties geeft aan een zelfde begrip. Men vermeldt dat ongebouwde percelen overeenstemmen met kadastrale percelen, dus met het deel van het grondgebied dat een zelfde kadastraal nummer heeft. Men zegt op een ongelukkige wijze — men had het in betere bewoordingen kunnen doen —, dat de gebouwde percelen een ruimere bepaling omvatten. Zoals de rapporteur het ook heeft gezegd, kunnen het meer percelen zijn die tot een gehele exploitatie behoren.

Het wordt nog minder duidelijk in de voorlaatste paragraaf waarin men het heeft over percelen van maximum 40 are. Dat is ongelukkig geformuleerd en zal ongetwijfeld aanleiding geven tot verschillende interpretaties. Ik had graag dat die paragraaf in duidelijker bewoordingen was gesteld.

In artikel 11 wordt gezegd dat wanneer een aanvrager zich tot de vrederechter wendt, de pachter vijf maanden tijd heeft om een contract af te sluiten. Om een contract af te sluiten moet men echter met twee zijn. Als nu de aanvrager het contract niet wil afsluiten of gewoonweg nalaat te antwoorden en de vijf maanden verstrijken, dan wordt hij pachter zonder contract met alle voordelen van dien voor hem en met alle nadelen van dien voor de verpachter. Dat is een zeer gevaarlijke zaak. Ik heb in dit verband reeds gesproken over artikel 4 van de pachtwetgeving. Voorzichtigheid is dus geboden. Artikel 11 van het voorstel is zeer ongelukkig opgesteld.

Nog ongelukkiger is artikel 17. Daarin staat: «De kosten verbonden aan de toepassing van deze wet, worden aangerekend op de begroting van het ministerie van Landbouw». Het is, mijnheer de minister, een vriendelijke attentie van uwwege, de kosten voor de vergunningen en voor het verkrijgen van een contract voor braakliggende gronden op uw begroting in te schrijven. Over welke kosten gaat het hier eigenlijk? Kosten zijn er blijkbaar voor vergunningen die moeten worden gevraagd bij de vrederechter luidens artikel 7 en 8. Verder zijn er nog kosten in verband met de procedure voor braakliggende gronden, luidens artikelen 10, 11 en 12 tenzij ook als kosten worden aangezien de geldboeten waarvan sprake in artikel 14.

De heer Lagae. — Die kosten moeten worden gedragen door de overtreders.

De heer Pede. — Dat staat nergens vermeld in het ontwerp.

Ik kreeg toch graag enige verduidelijking over de zin uit artikel 17 die ik daarnet heb geciteerd. Allicht kunnen de indieners van het voorstel of de staatssecretaris mij zeggen welke kosten op de begroting van Landbouw zullen worden aangerekend.

Wij zullen het voorstel van wet niet goedkeuren omdat in talrijke artikelen ervan weinig bindende verplichtingen worden opgelegd. Ik verheug mij over de technische en juridische verbeteringen die in het gewijzigde voorstel werden aangebracht. Het oorspronkelijke voorstel van wet vertoonde vele gebreken. Met de nieuwe tekst blijven echter onze bezwaren tegen de verplichtingen die aan een categorie van de bevolking worden opgelegd, waardoor het leven opnieuw ingewikkelder wordt gemaakt zonder dat de doelstellingen opgesomd in de aanhef van het voorstel van wet, worden bereikt. Ik vind het jammer dat wij

wetgevend moeten optreden zonder dat de met mooie woorden uiteengezette bedoelingen van vele sprekers op deze tribune, in de realiteit worden omgezet. (*Applaus op de banken van de PVV.*)

M. le Président. — La parole est à M. Eicher.

M. Eicher. — Monsieur le Président, monsieur le ministre, chers collègues, eu égard aux besoins et aux souhaits du monde agricole, le groupe socialiste ne peut s'empêcher d'éprouver quelques hésitations face à la proposition de loi dont nous discutons le contenu en ce moment.

Ces hésitations, nous ne les éprouvons certainement pas au niveau de l'objectif général que se sont fixé les auteurs de cette proposition, la défense de l'agriculture familiale, cellule de base de notre agriculture, qui en fait à la fois la force et la richesse, de même que l'aménagement des conditions d'installation des jeunes agriculteurs. Voilà un programme qui rassemblera une très large majorité de cette assemblée — au niveau des intentions affirmées tout au moins — et je ne rappellerai pas ici l'engagement constant des socialistes de Wallonie pour la défense de cette agriculture familiale.

Non! Ces hésitations que j'évoquais en introduction de cette intervention proviennent du décalage qui me paraît exister entre les besoins que ressentent toujours et de plus en plus les agriculteurs de notre pays face aux problèmes liés au capital foncier, et les mesures proposées par les auteurs de la proposition. Certes, me répondront-ils, mais cette proposition ne vise qu'un objectif limité, ponctuel: résoudre un problème que rencontrent chaque jour des agriculteurs de notre pays. Des problèmes existent et je serai le dernier à sous-estimer le caractère dramatique que représente, pour un exploitant moyen, la perte d'une partie significative de son outil de travail.

Il faut donc trouver une solution à ce type de problèmes, mais je ne suis pas convaincu que la méthode choisie par nos collègues soit la plus intéressante à long terme pour le monde paysan.

On commet une erreur grave, me semble-t-il, en émettant les problèmes, en répondant de manière ponctuelle, au coup par coup, à ceux qui se posent dans le domaine du foncier.

Nos collègues de la Chambre des représentants examinent actuellement une proposition de révision de la loi sur le bail à ferme. Divers aspects de la proposition sur la réglementation de l'accumulation excessive de terres recoupent les discussions qui vont y être menées. Le monde agricole aurait eu tout à gagner à voir rassembler, en une seule discussion de fond qui toucherait l'ensemble du dossier, le débat sur les solutions à apporter aux problèmes du foncier.

La proposition de MM. Sondag et Van Nevel contient deux points distincts qu'il me semble important d'appréhender séparément.

La première partie est consacrée à un essai de protection de l'exploitant contre les menaces de démembrement d'une exploitation rentable. Je ne peux que constater qu'elle est relativement modeste, finalement, par rapport à l'intitulé de la proposition de loi qui vise à «réglementer l'accumulation excessive de terres en exploitation». Une autorisation préalable serait instaurée dans le cas de reprises de terre qui toucheraient une part significative d'une exploitation rentable. Pareille mesure ne permettrait d'éviter, je le crains, que quelques cas manifestes d'abus, des situations somme toute marginales — même si elles sont dramatiques — et de n'avoir qu'un effet de frein relatif sur ce phénomène de concentration des terres. L'intention était sans doute bonne au départ. L'effet pratique, sur le terrain, risque d'être fort décevant.

Certaines propositions contenues dans le texte qui est soumis ce jour à notre assemblée me semblent par contre intéressantes et il conviendra sans doute d'en tenir compte dans des propositions futures. Je cite:

1. Le contrôle exercé sur l'extension d'exploitations ayant dépassé un seuil maximal de terres exploitées, encore qu'il convienne d'assurer qu'un tel seuil ne soit pas fixé en sorte qu'il ne frappe qu'un nombre très marginal d'exploitations; là aussi, il faut que l'effet de frein à la concentration excessive des terres ne soit pas des plus relatifs.

2. Le contrôle exercé sur les opérations de reprises de terres par des personnes morales. A ce niveau, il semble que le problème du rachat de terres par certaines sociétés soit, si je vois ce qui se passe dans certaines régions de Wallonie, beaucoup plus d'actualité.

La seconde partie de la proposition consacrée au problème de la mise en culture des terres en friche, me semble soulever quelques problèmes graves.

Celui de l'opportunité de telles mesures, en premier lieu. M. le secrétaire d'Etat le rappelait lui-même lors des travaux de la commission de

l'Agriculture, les terres en friche concernent, dans notre pays, officiellement environ cinq mille hectares, le chiffre réel devant être supérieur. Un bref calcul nous indique que cette superficie correspond à environ 0,3 p.c. de la surface agricole utilisée dans le pays, chiffre qui ne semble pas devoir évoluer de manière significative à moyen terme. Qui plus est, plus de la moitié de ces terres sont situées sur deux provinces à forte expansion urbaine, celles d'Anvers et de Brabant. Pour les autres provinces, le phénomène des terres en friche est encore plus marginal. Une étude de la Commission des Communautés européennes consacrée, il y a deux ans, aux conséquences de l'abandon de terres cultivées concluait d'ailleurs, dans le chapitre consacré à la situation en Belgique: « Dans l'ensemble, les problèmes des surfaces en friche en Belgique sont insignifiants. Dans l'avenir, aucune extension des friches n'est prévue... »

Le phénomène des terres en friche n'est donc pas significatif dans notre pays et si, dans quelques cas bien précis, des abus ont pu être constatés, il faut se poser la question de savoir si de tels cas doivent justifier la mise en place de la législation qui nous est proposée aujourd'hui.

Autre problème que soulève cette proposition de mise en culture obligatoire des terres en friche: le caractère radical des mesures proposées. Je le répète, quelques abus ne peuvent justifier la mise en place d'une législation aussi stricte qui n'aura pour effet, je le crains, que de multiplier les problèmes juridiques et administratifs, sans apporter une aide significative au monde agricole. La situation en Belgique, de ce point de vue, n'est pas celle qui prévaut en France ou en Italie.

Pour me résumer, monsieur le ministre, je dirai que la proposition qui nous est présentée me paraît totalement insuffisante:

— Insuffisante, car elle ne répond qu'à quelques problèmes ponctuels, représentatifs de quelques situations bien précises, marginales vu l'ensemble des difficultés que rencontrent les agriculteurs belges en matière de foncier;

— Insuffisante, car nous avons toutes les raisons de croire que son application sur le terrain sera des plus modestes en comparaison des objectifs ambitieux indiqués par l'intitulé de la proposition de loi;

— Insuffisante aussi, car une solution adéquate aux difficultés en matière foncière que rencontrent les agriculteurs ne pourra être trouvée que par des mesures globales, intégrant l'ensemble des problèmes.

Je suis persuadé, monsieur le ministre, chers collègues, qu'à long terme, des mesures du genre de celles qui nous sont proposées ne rendront pas un bon service au monde agricole. Si on peut lui donner l'impression de le défendre, par des mesures en apparence audacieuses mais qui, je le répète, concrètement, n'auront très certainement que très peu d'effets par rapport à ceux qu'on prétend vouloir atteindre, il comprendra à très brève échéance, l'inefficacité de telles mesures, partielles et émiettées, sans effets pratiques et durables sur la concentration des terres agricoles. J'ai l'impression que, par de telles mesures, on jette surtout de la poudre aux yeux des agriculteurs, c'est pourquoi, monsieur le ministre, chers collègues, le groupe socialiste s'abstiendra sur la proposition de loi. *(Applaudissements sur les bancs socialistes.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Capoen.

De heer Capoen. — Mijnheer de Voorzitter, heren ministers, geachte collega's, het principe, namelijk het bevorderen van de landbouw door het behoud van het familie karakter en door de vestiging van jongeren te begunstigen, kunnen wij ten volle onderschrijven. Wij hebben echter de grootste twijfels omtrent de voorgestelde middelen om dit doel te bereiken.

Eerst is er het ingewikkelde probleem van de vaststelling van de minimale rendabiliteitsoppervlakte per familie-eenheid en de daaraan gekoppelde bepaling van de minimum en maximum bedrijfsoppervlakte. Dit is praktisch een onmogelijke opgave gezien de grote verscheidenheid van de landbouwbedrijven gaande van akkerbouw, tuinbouw, over veebedrijven tot gemengde bedrijven.

Bovendien is hier het gevaar groot dat door de administratieve stroefheid niet tijdig kan worden aangesloten bij de evolutie in de landbouw en zeker niet wanneer dit zou gebeuren buiten Europees verband. Wanneer deze maatregelen niet worden ingevoerd in alle Europese landen, dan zullen onze landbouwers de dupe worden van dit voorstel omdat ze dan bedrijfsvoorwaarden hebben waardoor zij niet meer kunnen concurreren met hun burens.

Het is ook niet de taak van de overheid over te gaan tot het bepalen van de optimale grootte van bedrijven. Het is echter wel haar taak op

te treden tegen misbruiken en uitwassen die zich in bepaalde domeinen manifesteren.

Het voorstel bepaalt dat er afwijkingen naar boven of naar onder mogelijk zijn. Deze afwijkingen kunnen door de vrederechter worden toegestaan. Dat is een gevoelige verbetering tegenover het vorige ontwerp, waar deze afwijking moest worden toegestaan door de gouverneur. Deze materie werd gedepolitiseerd. Dat kan alleen maar onze goedkeuring wegdragen. Wij maken er echter onmiddellijk de bedenking bij dat een vrederechter niet gewapend is en niet beschikt over de nodige gegevens om een objectief oordeel te vellen inzake deze aangelegenheid.

Hij beschikt niet over de nodige gegevens onder meer in verband met grondgebruik en bedrijfsvoering die onontbeerlijk zijn voor het nagaan van de rentabiliteit van de betrokken bedrijven die in aanmerking willen komen voor een afwijking. Daardoor wordt de vrederechter bijna eenzijdig aangewezen op de beoordeling van de rijkslandbouwkundige ingenieur. Wij hadden hier graag gezien dat de vrederechter een beroep kon doen op een orgaan naar Nederlands voorbeeld, namelijk een grondkamer die onder meer bij de toewijzing van gronden uitgaat van het principe van de verbetering van de landbouwstructuur en de bedrijfsstructuur in het algemeen. Wij betreuren ten eerste dat in dit voorstel geen enkele maatregel werd ingeschreven om te komen tot een betere landbouwstructuur in België.

Dit waren enkele randbemerkingen.

Met betrekking tot het hoofdstuk uitzonderingen zijn onze bezwaren echter fundamenteel. Er werden in het voorliggend voorstel twee uitzonderingen opgenomen.

Ten eerste, het bekomen van een vergunning tot afwijking is niet vereist in geval van opzegging van de pacht. Ten tweede, deze vergunning tot afwijking is ook niet vereist in geval van schriftelijke instemming van de uitbater.

Deze uitzonderingen maken het voorstel ongeloofwaardig omdat het juist deze twee gevallen zijn die voor 90 pct. verantwoordelijk zijn voor de misbruiken die men met dit voorstel zogezegd wil bestrijden. Ons inziens zijn de doelstellingen van dit voorstel beter te bereiken met de pachtwetgeving en door een strikte naleving van de wetten op de ruimtelijke ordening en de gewestplannen in het algemeen.

De voorbije 30 jaar, bijvoorbeeld, hebben gemiddeld per jaar zo'n tienduizend hectaren landbouwgrond hun oorspronkelijke bestemming verloren. Dat maakt dus 300.000 ha. Hoeveel leefbare bedrijven zouden hierop kunnen zijn gevestigd? Hoeveel jongeren zouden op deze grond een volwaardig bestaan hebben kunnen uitbouwen? De leefbaarheid van de familielandbouwbedrijven en de vestigingsmogelijkheden voor de jongeren kunnen niet met dergelijke kunstgrepen worden gegarandeerd.

Om deze redenen zal onze fractie dit voorstel niet goedkeuren. *(Applaus op de banken van de Volksunie.)*

M. le Président. — La parole est à M. de Clippele.

M. de Clippele. — Monsieur le Président, monsieur le ministre, chers collègues, comme je suis intervenu assez longtemps lors de la première discussion générale qui eut lieu en février, j'essaierai d'être bref.

En ce qui concerne le premier volet, relatif à la limitation de la superficie des exploitations agricoles, j'aimerais signaler que l'Institut national de Statistique indique que 58 p.c. des agriculteurs, généralement âgés de plus de cinquante ans, ont déclaré qu'ils n'ont pas de successeur en vue de la reprise de leur exploitation et que 23 p.c. ont déclaré que leur succession était incertaine. Ceci signifie que, dans l'avenir, un problème pourrait se poser, en ce sens que nous n'aurions plus assez d'agriculteurs pour exploiter les terres agricoles.

La proposition de MM. Sondag et Van Nevel va donc à contresens puisqu'elle a pour but de maintenir le nombre d'exploitations agricoles.

Soulignons en passant que cette pénurie possible d'agriculteurs menace non seulement les petites exploitations, mais également les moyennes et les grandes.

MM. Sondag et Van Nevel ont déclaré en commission que quatre ou cinq exploitations de 20 ou 25 hectares étaient préférables à une exploitation de 100 hectares. Lorsque je me promène en Hesbaye et que je vois les vieux bâtiments de ces petites exploitations, tenues généralement par des agriculteurs d'un certain âge, je me demande ce que doivent penser les jeunes fermiers, si leur idéal de vie est de travailler dans des conditions difficiles, s'ils trouveront des épouses qui accepteront encore de patauger dans la bouse de vache et s'ils ne désirent pas les exploitations plus importantes et plus rentables, disposent de bâtiments

modernes et rationnels. D'autant plus que, souvent, ces petites exploitations ne parviennent à survivre que grâce aux subsides de l'Etat, c'est-à-dire de l'argent des contribuables.

Pour que les jeunes agriculteurs puissent avoir des exploitations rentables, il faut suivre l'évolution économique naturelle mais il faut aussi inciter les propriétaires à investir dans ces fermes. Et pour qu'ils y investissent, il faut qu'ils puissent compter sur une rentabilité raisonnable.

Or, je constate qu'actuellement, les terres agricoles ne rapportent pratiquement rien aux propriétaires. J'en connais même qui paient plus d'impôts que leurs revenus réels, ce qui est dû à la double imposition résultant d'une part, de la globalisation des revenus agricoles à l'impôt des personnes physiques et, d'autre part, du précompte immobilier. Vous savez aussi bien que moi que les loyers que les propriétaires touchent pour les bâtiments de ferme ne suffisent pas à leur permettre de faire face aux gros entretiens et aux réparations desdits bâtiments.

Le second volet est relatif aux terres en friche. A plusieurs reprises, je suis intervenu en commission pour demander qu'on recherche les raisons pour lesquelles il y a des terres en friche.

Permettez-moi de prendre un exemple dans un tout autre domaine. Quand un malade va trouver un médecin parce qu'il a mal au ventre, de deux choses l'une: ou bien il a affaire à un médecin intelligent qui recherche la cause du mal ou bien le médecin est un charlatan qui se contente de lui donner des calmants.

A ce sujet, je voudrais vous lire un article paru, à côté de la photo de M. Sondag — sans doute n'est-ce qu'une coïncidence — dans l'organe officiel du PSC *Temps Nouveaux* et écrit par un militant du PSC: « Mon beau-père, propriétaire d'un terrain de trois hectares loué à un fermier qui occupe actuellement une superficie de quarante hectares, décide de reprendre le terrain après une période de location de dix-huit années, pour occupation personnelle pour sa fille. » Le fermier a réagi et s'est rendu chez le juge de paix qui lui a donné raison, malgré le fait que le propriétaire avait déjà acheté un tracteur et du bétail. Ce propriétaire, s'adressant à M. Sondag, dit ceci: « Vous pourriez peut-être avoir une pensée et une action pour les milliers de personnes qui sont dans le même cas que moi. » En fait, actuellement, le bail à ferme se retourne contre le locataire parce qu'un propriétaire, qui est conscient, a intérêt à laisser son terrain inexploité: c'est le meilleur moyen d'en rester maître. Donc, il ne loue plus. C'est ce qui se passe de plus en plus.

Comme l'a souligné M. Pede, à juste titre, nos collègues de la Chambre sont conscients qu'un problème se pose et qu'il faut le résoudre. Aussi, je suggère, confirmant ainsi les propos de M. Pede, d'attendre que la Chambre ait trouvé une solution à ce problème avant de voter la présente proposition de loi. Ne mettons pas la charrue devant les boeufs!

Je tiens aussi à confirmer ce que j'ai dit à M. André tantôt, à savoir que toutes les grandes organisations agricoles ne sont pas unanimes au sujet de cette proposition. Les Upa ont pris officiellement position contre elle.

M. Sondag. — C'est inexact!

M. de Clippele. — J'ai les documents qui le prouvent et je peux vous les montrer.

Les deux auteurs de la proposition de loi ont souligné qu'elle ne touchait que la jouissance de l'exploitation. C'est inexact; elle touche le droit de propriété, et spécialement des petits propriétaires.

Je donne un exemple. Un vieux fermier, propriétaire de vingt ou trente hectares, vient à mourir. Les hectares sont partagés en propriété entre ses trois ou quatre enfants. L'un d'entre eux reprend l'exploitation de la ferme. A un moment donné, un des enfants veut vendre les terres pour payer les droits de succession ou pour récolter des fonds en vue d'acheter un logement ailleurs.

Je pose la question: qui va acheter ces hectares? A partir du moment où l'on vend des terres, on tombe, au point de vue de l'exploitation, en dessous du minimum de superficie prévu par cette loi. Les fermiers des environs ne se porteront donc pas acquéreurs.

Du côté des bailleurs potentiels, qui va consentir à investir de l'argent dans des terres qui ne rapportent quasi plus rien? Donc, aucun espoir de ce côté non plus.

Le seul candidat potentiel est le fermier exploitant mais, celui-ci étant seul maître, la loi de l'offre et de la demande ne joue plus. Pourquoi achète-t-il? Il paie un fermage qui est limité et devrait pour acquérir la terre, emprunter à des taux très élevés. En d'autres termes, les petits

propriétaires ne parviendront plus à vendre leurs biens. Cette proposition de loi touche donc bien au droit de propriété.

Tenslotte wil ik nog de leemten op juridisch vlak in dit wetsvoorstel nagaan. Ik zal een voorbeeld geven. Ik weet een weide liggen in een landbouwzone die door een eigenaar aan een voetbalclub met geregistreerd contract voor twaalf jaar verhuurd is. Wat gebeurt er wanneer dit voorstel wordt goedgekeurd? Een landbouwer zal naar de eigenaar gaan en hem vragen samen de vrederechter op te zoeken om de eigenaar te laten veroordelen tot het tekenen van een pachtcontract. Het huurcontract met de voetbalclub zal worden verbroken, maar de voetbalclub die misschien nog vijf à tien jaar te goed heeft zal een schadevergoeding eisen. Wie zal die betalen? De landbouwer niet, want die heeft er niets mee te maken; de eigenaar? maar die is onschuldig. Zoals dit, zijn er nog vele gevallen die door het voorstel niet werden nagegaan, ondanks het feit dat de commissie dit voorstel tweemaal heeft onderzocht. Het spijt mij bovendien dat dit voorstel niet door de verenigde commissies voor de Justitie en de Landbouw werd behandeld.

Ik kan alvast zeggen dat mijn fractie gekant is tegen corporatisme, feodaal corporatisme en in dit verband zou ik bijna durven zeggen middeleeuws corporatisme.

M. le Président. — La parole est à M. Sondag.

M. Sondag. — Monsieur le Président, monsieur le secrétaire d'Etat, chers collègues, je voudrais tout d'abord me réjouir de l'intérêt suscité par cette proposition de loi, même si l'enthousiasme ne paraît pas général et, avec M. Van Nevel, je désire rendre hommage à tous les membres de la commission qui, de manière fort assidue, ont, pendant une douzaine de réunions, comme l'a fort opportunément rappelé le rapporteur, M. Smeers, participé activement, positivement dans l'ensemble, à l'élaboration, à la mise au point, parfois aussi à la correction, monsieur Pede, de certaines dispositions.

Dans sa conclusion, M. de Clippele a regretté que cette proposition n'ait pas été examinée par la commission de la Justice. Il convient de rappeler que l'assemblée a décidé, au mois de mars dernier, de renvoyer la proposition devant la commission compétente de l'Agriculture et des Classes moyennes en invitant les membres de la commission de la Justice qui le souhaitaient, ainsi que les autres collègues, bien entendu, à rejoindre les commissaires de l'Agriculture et des Classes moyennes, ce qu'ils ont d'ailleurs fait. C'est de commun accord, monsieur Pede, ensemble et avec d'autres collègues, que nous avons fixé les dates des réunions pour permettre un examen approfondi avec les collègues qui n'avaient pas suivi auparavant l'élaboration de cette proposition de loi. Je les remercie et, tout spécialement, M. Pede pour sa participation positive à la mise au point de cette proposition.

Je ne rencontrerai pas toutes les critiques car certaines étaient caricaturales et je veux éviter la polémique. La discussion en séance publique a été intéressante, mais elle s'est malheureusement déroulée à une heure tardive, ce que nous regrettons tous.

Je voudrais toutefois rappeler les objectifs essentiels de la proposition de loi, à savoir apporter un cadre minimum de protection légale à l'entreprise agricole familiale et veiller à une valorisation optimale des terres situées en zone agricole.

Si de telles terres ne sont plus exploitables par l'agriculteur ou se trouvent en fange, par exemple, elles ne sont pas visées par la proposition de loi puisqu'il est évident qu'aucun agriculteur ne sera demandeur pour louer de telles terres, c'est-à-dire s'engager dans un bail à ferme, payer un fermage et prendre en charge des travaux d'aménagement. Des terres en friche, qui ne sont pas exploitables par l'agriculteur, qui sont des réserves naturelles, les terres fangeuses ne sont pas en fait — je le répète — visées par cette proposition de loi.

Nous voulons essentiellement éviter les abus. Certains collègues nous affirment qu'ils sont rares et nous nous en réjouissons s'il en est ainsi, mais ceux qui fréquentent le milieu agricole en rencontrent malheureusement trop souvent à leur gré. Des tentatives de multiplier certaines formes d'exploitation en dehors du bail à ferme ont été observées. Dans le troisième cas visé, à savoir l'atteinte à la petite exploitation ou le retrait d'un tiers de la superficie en dehors du bail à ferme, cette proposition de loi garantirait une protection minimale.

Les deux autres cas essentiellement visés concernent la situation de l'exploitant qui a déjà atteint ou dépassé dans la région, le maximum de superficie par unité de travail familiale fixé après concertation avec les milieux intéressés. Dans ce cas précis, il n'est pas exclu d'aller au-delà de ce maximum; mais nous demandons une concertation avec

l'agriculteur qui serait éventuellement menacé par cette reprise de terres et en cas de non-entente, nous avons estimé que le juge de paix était l'autorité la mieux désignée pour assurer l'information des parties et la concertation, voire l'arbitrage.

La proposition vise enfin l'activité d'une personne morale autre que la société agricole puisque cette dernière résulte d'une volonté, unanime d'ailleurs, du Parlement de mettre à la disposition des entreprises agricoles familiales un instrument juridique approprié, assurant toutes les garanties en vue d'éviter les abus.

En ce qui concerne les autres sociétés, il y a des risques. Nous le savons tous et nous ne sommes pas opposés à la constitution d'autres types de sociétés, comme la société anonyme ou la SPRL. Nous demandons simplement qu'elles se constituent et fonctionnent normalement et qu'il ne s'agisse pas de sociétés « bidons ». Les exemples ne manquent pas, qu'il s'agisse de sociétés de droit belge ou étranger qui se créent et se développent essentiellement pour contourner la législation sur le bail à ferme.

A ce sujet, je veux rencontrer une objection souvent avancée au cours de ce débat, à savoir qu'il faut rechercher les causes et, notamment, modifier ou adapter la législation sur le bail à ferme.

Ce n'est pas l'objet de la présente proposition. Les adaptations législatives du bail à ferme sont actuellement en discussion à la Chambre et nous souhaitons, bien sûr, qu'elles évoluent assez rapidement et équitablement. Nous aimerions que cette proposition complète ces travaux — ainsi que M. le secrétaire d'Etat l'a souhaité tout à l'heure — afin que nous puissions élaborer un ensemble équilibré entre les intérêts des propriétaires et des locataires quand il s'agit de bail à ferme, et à l'intérieur même de la profession agricole, quand il s'agit de notre proposition.

Je profite de l'occasion pour remercier tout spécialement le secrétaire d'Etat et ses collaborateurs de la coopération très positive qu'ils ont apportée aux travaux de notre commission, et ce de façon tout à fait régulière et permanente.

Cette législation est minimaliste, nous en convenons. Certains parmi nous regrettent que nous ne soyons pas allés assez loin. Nous ne voulions pas, en effet, nous aligner sur les pays voisins, que ce soit la France, l'Allemagne ou les Pays-Bas, où il existe depuis très longtemps — plus de quinze ans en France — des législations beaucoup plus rigides dans le secteur agricole. Nous voulons faire un premier pas dans le sens de l'évolution d'un dispositif progressivement mieux approprié et mieux adapté.

Nous ne voulions pas non plus aller aussi loin que dans certaines législations et réglementations belges en application dans d'autres secteurs économiques et sociaux. Ainsi, par exemple, en ce qui concerne l'accès à la profession dans l'artisanat ou dans le domaine de la distribution, où il existe des lois et des dispositions réglementaires instaurant des mécanismes autrement complexes et rigides que ceux que nous vous proposons.

De grâce, que ceux qui hésitent parce que la proposition ne va pas assez loin, nous rejoignent et fassent, avec nous, ultérieurement, les pas supplémentaires pour perfectionner le mécanisme! Il ne faut pas préconiser l'entreprise agricole familiale et se prétendre un ardent défenseur des agriculteurs et, en même temps, quand il s'agit d'arrêter au Parlement des dispositifs souples, mais que nous voulons toutefois les plus efficaces possible, refuser toute coopération en vue de la mise en place de l'instrument législatif.

M. Pede. — Monsieur Sondag, cela n'est pas exact! On ne refuse pas la coopération!

M. Sondag. — Je ne vous vise certainement pas, monsieur Pede.

M. Bock. — Vous ne visez personne d'ailleurs!

M. Sondag. — Je ne reviendrai pas sur les allégations de M. Bock qui comportent essentiellement des termes de slogan. C'était tellement excessif que je préfère ne pas m'y arrêter.

M. Bock. — Vous trouvez que la propriété privée est un slogan?

M. Sondag. — Vous l'avez traitée en termes de slogans!

MM. Bock et de Clippele ont considéré qu'il n'y avait pas beaucoup de terres en jachère et que nous faisons un travail législatif quasiment

inutile. M. Bock cite régulièrement — et M. de Clippele l'a fait en commission — le résultat du recensement. Mais si vous aviez été présent plus régulièrement en commission, monsieur Bock, vous auriez entendu chaque fois la réponse, à savoir que le recensement annuel ne fait apparaître que les terres déclarées en jachère par des agriculteurs qui travaillent et qui commercialisent leurs produits. A côté de ces terres localisées dans l'entité d'une entreprise agricole qui commercialise sa production, il y a bien d'autres terrains qui sont laissés à l'abandon. Lorsque ces terres trouvent en zone agricole, il y a lieu de voir s'il ne faudrait pas permettre à des agriculteurs, de préférence de jeunes agriculteurs, de les occuper s'ils le souhaitent.

Donc, ces chiffres officiels, actuellement assez faibles, de terres en jachère ne reflètent certainement pas la réalité. Je connais des communes, dans le Luxembourg, qui, après fusion, peuvent déjà faire connaître — et cela résulte de sondages — que cent à deux cents hectares se trouvent, pour l'instant, à l'abandon. De grâce, ne dites donc pas qu'il n'y en aurait qu'une vingtaine dans votre arrondissement. Et dans tout le Luxembourg, il y en a beaucoup plus que cela.

M. Bock. — C'est la réponse du ministre à ma question, monsieur Sondag.

M. Sondag. — Oui, mais il se référerait uniquement aux résultats du recensement, lesquels ne reflètent pas la réalité, pour les raisons que je viens de préciser. Le ministre ne pouvait donc pas donner d'autre réponse. Il ne pouvait évidemment se référer qu'aux résultats du recensement.

En ce qui concerne les sapins de Noël, vous avez dit, monsieur Bock, que puisqu'on allait considérer leur production comme production agricole ou horticole, ils allaient probablement proliférer. Vous savez tout de même qu'il n'existe actuellement pas de réglementation, du moins pas de réglementation efficace et qu'il est en fait possible de planter des sapins de Noël n'importe où, dans n'importe quelle terre agricole. Les quelques communes qui ont essayé d'établir des réglementations ont vu leurs décisions cassées par l'autorité provinciale, tandis que dans la province de Liège, par contre, on se trouvait devant des attitudes tout à fait différentes. Nous demandons donc qu'une loi permette de placer toutes les provinces sur le même pied et qu'on prévienne l'obligation de demander une autorisation des communes. En l'absence de décision à ce niveau, le ministre de l'Agriculture sera chargé de la prendre.

Deux règles devraient être respectées à partir de l'autorisation: la durée d'exploitation serait au maximum de cinq et la hauteur des arbres ne pourrait dépasser deux mètres.

Si ces règles sont inscrites dans la loi, l'application de celle-ci deviendra possible.

D'autre part, certaines garanties devront être données à nos collègues qui se préoccupent d'écologie et de protection de la nature. Il serait faux de présenter l'agriculteur comme un travailleur étranger à ces préoccupations. Il est en somme le premier jardinier, celui qui entretient la nature. Il est donc préférable de l'associer à cette œuvre de sauvegarde.

En ce qui concerne l'affermage obligatoire, on nous l'a présenté comme étant du dirigisme. Je vous rappelle qu'on y recourt uniquement lorsque le propriétaire n'exploite pas lui-même. Il a été dit de manière formelle au cours des travaux parlementaires que, si un propriétaire élève des moutons ou des chevaux sur ses terres, il s'agit d'une activité agricole. Par conséquent, il n'y a pas d'application de la loi. S'il ne veut pas exploiter lui-même et s'il établit un bail avec un tiers, il choisit lui-même le preneur. Ce n'est que dans l'hypothèse où il refuse toutes ces possibilités d'exploitation et où les terres exploitables sont sollicitées par un agriculteur que le juge pourrait éventuellement décider de recourir au bail à ferme.

Ce sont des cas très rares, j'en conviens. Dans l'ensemble, nous souhaitons qu'il n'y ait pas trop d'applications de la loi. J'ai toujours entendu dire que les meilleures lois étaient celles auxquelles on recourait le moins, mais elles constituent un cadre de protection. J'ai suivi de près l'évolution de la loi sur le salaire différé pour savoir, comme vous le savez sans doute, monsieur Pede, que la loi est très peu appliquée...

M. Pede. — On n'ose pas l'appliquer.

Men past de wet niet toe. Indien men de wet wel zou toepassen, zouden er enorm veel conflicten ontstaan op familiaal vlak. Dat is de reden.

Wij zijn allemaal in overtreding.

M. Sondag. — Actuellement, on sait très bien, dans le milieu familial, que cette loi existe. S'il n'y a pas d'entente au sein de la famille, il y a éventuellement recours à la loi sur les salaires différés. On préfère finalement ne pas y recourir et se mettre d'accord.

Trouvons donc ici une entente.

M. Pede. — Quand un notaire passe un acte de partage, monsieur Sondag, il est obligé de dire aux parties qu'elles ont droit à l'application de la loi sur les salaires différés. Mais s'il le dit, il n'y a plus d'entente au sein de la famille.

M. Sondag. — Mais non, monsieur Pede, l'accord existe avant le moment où les parties se présentent devant le notaire, ou alors il n'existe pas.

M. Pede. — La loi précise que les notaires sont obligés de déclarer qu'ils ont droit à un salaire différé. Mais s'ils agissent ainsi, il n'y a plus d'accord.

Ik weet waarover ik spreek.

M. Sondag. — S'il y a une convention, s'il y a eu des donations ou s'il y a eu auparavant une mise à disposition d'exploitants, la loi n'intervient pas. Généralement les accords sont faits à l'avance. J'ai suffisamment d'expérience dans ce secteur pour pouvoir l'affirmer.

M. Pede. — Dans le partage, la loi intervient.

M. Sondag. — Enfin, M. Bock a voulu faire état d'une certaine opposition à la proposition au PSC en citant la prise d'opposition d'un comité d'arrondissement.

Je vous rappellerai tout simplement que le comité directeur du PSC s'est prononcé de façon unanime, il y a une dizaine de jours, non seulement pour cette proposition, mais également pour les autres propositions en discussion à la Chambre, en vue d'un équilibre et d'une solution d'ensemble.

C'est dans cet esprit que nous souhaitons voir adopter cette proposition au Sénat et, dans les prochains mois, la discuter à la Chambre en parallèle avec les autres propositions de loi. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close.

Vraagt niemand meer het woord in de algemene beraadslaging? Zo neen, dan verklaar ik ze voor gesloten.

Je signale qu'une série d'amendements, signés par moins de trois membres, ont été présentés à différents articles du projet de loi en discussion.

Ik deel u mee dat een reeks amendementen, ondertekend door minder dan drie leden, zijn ingediend op verschillende artikelen van het in behandeling zijnde ontwerp van wet.

Puis-je considérer que ces amendements sont appuyés?

Mag ik aannemen dat deze amendementen gesteund worden? (*Talrijke leden staan op.*)

Aangezien deze amendementen reglementair gesteund worden, maken ze deel uit van de bespreking.

Ces amendements étant régulièrement appuyés, ils feront partie de la discussion.

L'article premier est ainsi rédigé:

Artikel 1. Landbouw, in de zin van deze wet, omvat iedere agrarische activiteit, grondgebonden of niet, met uitzondering van de bosbouw

Onder agrarische activiteit verstaat men de algemene landbouw (graangewassen, bieten, groenvoeder, tabak, hop, vlas...), de veeteelt, de pluimveeteelt, de groenteteelt, de fruitteelt, de druiventee, de bloementeel, de sierplantenteelt, de teelt van zaad- en pootgoed, de boomkwekerijen evenals de produktie van kerstbomen.

Article 1er. Au sens de la présente loi, l'agriculture comprend toute activité agricole liée ou non au sol, à l'exception de la sylviculture.

Par activité agricole, on comprend l'agriculture en général (céréales, betteraves, fourrages verts, tabac, houblon, lin,...), l'élevage du bétail, l'aviculture, les cultures maraîchères, les cultures fruitières, la viticulture, la floriculture, la culture de plantes ornementales, la culture de semences et de plants, les pépinières ainsi que la production de sapins de Noël.

A cet article, M. Trussart présente l'amendement que voici:

Au deuxième alinéa de cet article, in fine, remplacer les mots « ainsi que la production de sapins de Noël » par les mots « à l'exclusion de la production de sapins de Noël ».

In het tweede lid van dit artikel, de woorden « evenals de produktie van kerstbomen » te vervangen door de woorden « met uitsluiting van de produktie van kerstbomen ».

Je propose au Sénat de réserver à jeudi prochain les votes sur les amendements présentés et sur les articles auxquels ils se rattachent.

Ik stel de Senaat voor de stemming over de voorgestelde amendementen en over de artikelen waarop zij betrekking hebben aan te houden tot volgende donderdag (*Instemming.*)

La parole est à M. Trussart.

M. Trussart. — Monsieur le Président, monsieur le ministre, chers collègues, je sollicite du Sénat l'autorisation de pouvoir justifier en une seule intervention, mes amendements aux articles premier, 9 et 19, puisqu'ils sont solidaires. (*Assentiment.*)

Les amendements que nous proposons au vote de cette assemblée vont dans deux directions bien précises, mais non divergentes. D'une part, ils ont trait à l'épineux problème de l'implantation des sapins de Noël et, d'autre part, ils s'attachent à préserver d'une manière provisoire les terres en friche ayant un caractère écologique reconnu.

En ce qui concerne la plantation des sapins de Noël, nous ne pouvons admettre, alors que les terres agricoles se réduisent comme une peau de chagrin en raison notamment d'un éparpillement excessif de l'habitat, de la multiplication des voies routières de plus en plus larges et d'une politique agricole inconsiderée, qu'elle soit reconnue légalement comme une activité agricole.

Aujourd'hui, nous devons déjà importer une partie non négligeable de froment panifiable. Allons-nous demain survivre en mangeant des épicéas?

Par suite du développement de l'agriculture chimique, c'est-à-dire de l'utilisation intensive d'engrais et de produits phytosanitaires, dont beaucoup ne sont pas biodégradables, on est en train de tuer lentement et sûrement les terres agricoles. Si, en plus, on facilite la prolifération des épicéas ou autres résineux, qui stérilisent les sols et les rendent impropres pour longtemps à l'agriculture, au sens restreint du terme, et qui de manière certaine provoquent la dégradation des nappes d'eau potable, on compromet gravement l'avenir.

Devant cette situation, je suis persuadé, chers collègues, que la sagesse commande de refuser de prendre en considération l'intérêt économique à court terme de quelques-uns et d'empêcher la culture des sapins de Noël.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van Nevel.

De heer Van Nevel. — Mijnheer de Voorzitter, het amendement dat de heer Trussart zopas heeft verdedigd, werd reeds ingediend in de commissie en werd daar, zoals uit het verslag blijkt, verworpen met 13 stemmen en 2 onthoudingen. De produktie van kerstbomen wordt reeds in de pachtwet erkend als een land- of tuinbouwuitbating. Dat is geen nieuwigheid. Ten einde misbruiken tegen te gaan wordt in artikel 19 bepaald dat de gemiddelde hoogte van de kerstbomen de twee meter niet mag overschrijden.

Wij vragen dan ook opnieuw de verwerping van dit amendement.

De Voorzitter. — Artikel 2 luidt:

HOOFDSTUK I. — *De aan een bebouwingsvergunning onderworpen verrichtingen*

Art. 2. Een voorafgaande vergunning is vereist voor iedere bijkomende uitbating van onroerende goederen die tot gevolg heeft dat de totale uitgebate oppervlakte van een landbouwbedrijf boven de maximale oppervlakte per familiale arbeidseenheid komt te liggen.

Bedrijven die reeds op enigerlei wijze een grotere oppervlakte uitbaten dan de maximale oppervlakte per familiale arbeidseenheid, zijn steeds vergunningsplichtig voor iedere verdere uitbreiding.

CHAPITRE I. — *Des opérations soumises à autorisation d'exploitation*

Art. 2. Une autorisation préalable est requise pour toute exploitation supplémentaire de biens immeubles ayant pour conséquence de porter la superficie totale exploitée d'une entreprise agricole au-delà de la superficie maximale par unité de travail familiale.

Les entreprises qui exploitent déjà, de quelque manière que ce soit, une superficie supérieure à la superficie maximale par unité de travail familiale, sont toujours soumises à autorisation pour toute extension supplémentaire.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 3. Met uitzondering van de opzeg krachtens de wet van 4 november 1969 tot wijziging van de pachtwetgeving en van de wetgeving betreffende het recht van verkoop ten gunste van huurders van landeigendommen, is een voorafgaande vergunning vereist voor iedere kennisgeving of rechtsvordering die tot gevolg heeft dat:

1. De uitgebate oppervlakte in een landbouwbedrijf vermindert wordt tot beneden de grens van de minimale rendabiliteitsoppervlakte per familiale arbeidseenheid;

2. De uitgebate oppervlakte van een landbouwbedrijf in een of meer fases met meer dan een derde wordt vermindert, indien de uitgebate oppervlakte van het bedrijf gelijk is aan of minder bedraagt dan de maximale oppervlakte per familiale arbeidseenheid, doch niettemin groter dan de helft van de minimale rendabiliteitsoppervlakte per familiale bedrijfseenheid;

3. Een gebouw dat van wezenlijk belang is voor een normale werking van een landbouwbedrijf, aan dat bedrijf wordt onttrokken.

De vergunning is niet vereist in geval van schriftelijke toestemming van de exploitant. Het geschrift vermeldt de naam van de toekomstige exploitant.

Art. 3. A l'exception des congés donnés sur base de la loi du 4 novembre 1969 modifiant la législation sur le bail à ferme et sur le droit de préemption en faveur des preneurs de biens ruraux, une autorisation préalable est requise pour toute notification ou action judiciaire ayant pour conséquence:

1. Que la superficie exploitée d'une entreprise agricole soit réduite à un niveau inférieur à la limite de la superficie minimale de rentabilité par unité de travail familiale;

2. Qu'en une ou plusieurs phases, la superficie exploitée d'une entreprise agricole soit réduite de plus d'un tiers, si cette superficie exploitée est égale ou inférieure à la superficie maximale par unité de travail familiale, mais néanmoins supérieure à la moitié de la superficie minimale de rentabilité par unité de travail familiale;

3. Qu'un bâtiment d'importance essentielle pour l'activité normale d'une entreprise agricole soit soustrait à celle-ci.

L'autorisation n'est pas requise en cas d'assentiment écrit de l'exploitant concerné. L'écrit mentionne le nom du futur exploitant.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 4. Een voorafgaande vergunning is steeds vereist, zelfs in de gevallen die niet vermeld zijn in de artikelen 2 en 3, voor iedere verrichting die uitgaat van een rechtspersoon en die betrekking heeft op de oprichting, de uitbreiding of de bijeenvoeging van een landbouwbedrijf.

De landbouwvennootschap valt niet onder dit artikel.

Art. 4. Une autorisation préalable est toujours requise, même en dehors des cas mentionnés aux articles 2 et 3, pour toute opération qui est le fait d'une personne morale et porte sur la création, l'extension ou l'adjonction d'une exploitation agricole.

La société agricole ne tombe pas sous l'application de cet article.

M. le Président. — M. de Clippele présente l'amendement que voici:

Au dernier alinéa de cet article, remplacer les mots « La société agricole ne tombe pas » par les mots « Ni la société agricole, ni la société de personnes à responsabilité limitée ne tombent ».

In het laatste lid van dit artikel de woorden « De landbouwvennootschap valt niet » te vervangen door de woorden « De landbouwvennootschap en de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid vallen niet ».

La parole est à M. de Clippele pour la justification de son amendement.

M. de Clippele. — Monsieur le Président, avant d'expliquer la portée de mon amendement, et avec la permission de monsieur le Président, je voudrais suggérer à M. Sondag de lire le journal des Upa du 29 juillet 1983 qui en sa page 11 fait connaître la position de cette association.

M. André. — J'ai parlé des jeunes Upa!

M. de Clippele. — C'est à M. Sondag que je m'adresse.

A l'article 4 nous lisons: « La société agricole ne tombe pas sous l'application de cet article. » Je voudrais ajouter: « Et les sociétés de personnes à responsabilité limitée. »

Pourquoi? Parce que dans la SPRL, par le fait même qu'il s'agit d'une société de personnes, les actionnaires sont nécessairement connus; chaque transmission de part se fait officiellement et non d'une façon clandestine. De plus, sur les 160 000 exploitations existant actuellement en Belgique — une loi a été adoptée en cette matière il y a trois ans —, seulement dix ou douze sociétés agricoles ont été constituées.

En d'autres mots, monsieur Sondag, cette loi que vous avez fait voter n'a, jusqu'ici, eu aucun succès.

C'est donc pour cela que je demande qu'on y ajoute les SPRL.

HOOFDSTUK II. — *De minimale en de maximale oppervlakten*

Art. 5. De minister van Landbouw stelt de minimale rendabiliteitsoppervlakte per familiale arbeidseenheid vast op voorstel van de bevoegde provinciale landbouwkamer en op eensluidend advies van de Nationale Landbouwradaad.

Er wordt onder meer rekening gehouden met het drempelinkomen van toepassing voor de steun verleend door het Landbouwinvesteringfonds, met de grondgebonden typeteelten in elke streek en, in voorkomend geval, met de niet-grondgebonden teelten.

CHAPITRE II. — *Des superficies minimales et maximales*

Art. 5. Le ministre de l'Agriculture fixe la superficie minimale de rentabilité par unité de travail familiale, sur proposition de la chambre provinciale d'agriculture compétente et sur avis conforme du Conseil national de l'Agriculture.

Il est notamment tenu compte de la limite de revenu prévue pour l'octroi d'une aide à la charge du Fonds d'investissement agricole, des cultures liées au sol qui sont typiques de chaque région et, le cas échéant, des cultures non liées au sol.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 6. De maximale oppervlakten zijn gelijk aan ten minste tweemaal en ten hoogste zesmaal de minimale oppervlakten.

Deze oppervlakten worden ten minste om de vijf jaar herzien.

Zij worden binnen elke provincie vastgesteld volgens de landbouwstreken, zoals die bepaald zijn in het koninklijk besluit van 24 februari 1951 houdende grensbepaling van de landbouwstreken van het Rijk.

Wanneer een landbouwexploitant een door een derde gepachte grond verkrijgt om deze persoonlijk te bebouwen na het verstrijken van de pacht, zijn de oppervlaktevoorwaarden welke gelden uit hoofde van de vergroting, die welke van kracht waren op de dag van de verkrijging, indien zij naderhand worden beperkt vóór de datum van het begin van de persoonlijke exploitatie.

Art. 6. Les superficies maximales sont égales à au moins deux fois et au plus six fois les superficies minimales.

Ces superficies sont revues au moins tous les cinq ans.

Elles sont fixées au sein de chaque province selon les régions agricoles telles que celles-ci sont déterminées par l'arrêté royal du 24 février 1951 fixant la délimitation des régions agricoles.

Lorsqu'un exploitant agricole acquiert une terre louée par un tiers, en vue d'en réaliser l'exploitation personnelle dès la fin du bail, les conditions de superficie applicables du chef de cet agrandissement sont celles existant au jour de l'acquisition, si elles ont fait l'objet de restrictions ultérieures avant la date du début de l'exploitation personnelle.

— Aangenomen.

Adopté.

HOOFDSTUK III. — Vergunningen

Art. 7. De vergunningen waarvan sprake is in de artikelen 2, 3 en 4 worden bij ter post aangetekende brief aangevraagd aan de vrederechter van het kanton waar de betrokken goederen of het grootste deel ervan gelegen zijn.

De Koning bepaalt aan welke voorwaarden een dossier moet voldoen om als volledig te worden beschouwd.

Dit dossier bevat ten minste de onmisbare gegevens, enerzijds, voor de beoordeling van de economische en familiale toestand van de aanvrager, met inbegrip van een mogelijke samenwerking met een afstammeling die ten minste achttien jaar oud is en aan de voorwaarden van beroepsbekwaamheid voldoet, en anderzijds, voor de nauwkeurige identificatie van de beoogde gronden en van de huidige exploitant.

Zodra het dossier volledig is, wordt aan de aanvrager een ontvangstbewijs gezonden. Uiterlijk op de dag van de verzending van dit ontvangstbewijs worden de eventuele exploitanten van de betrokken onroerende goederen bij ter post aangetekende brief in kennis gesteld van de vergunningsaanvraag. Binnen veertig dagen na de verzending van deze kennisgeving kunnen de exploitanten tussenkomen in de zaak door middel van een ter post aangetekende brief.

CHAPITRE III. — Des autorisations

Art. 7. Les autorisations visées aux articles 2, 3 et 4 doivent être demandées, par lettre recommandée à la poste, au juge de paix du canton sur le territoire duquel se trouvent les biens en question ou la partie la plus importante de ces biens.

Le Roi fixe les conditions auxquelles un dossier doit répondre pour être considéré comme complet.

Ce dossier porte au minimum les éléments indispensables, d'une part, à l'appréciation de la situation économique et familiale du demandeur, y compris dans une perspective d'association avec un descendant âgé de dix-huit ans au moins et satisfaisant à des critères de capacité professionnelle et, d'autre part, à l'identification précise des terres convoitées et de l'exploitant en titre.

Dès que le dossier est complet, un accusé de réception est adressé au requérant. Au plus tard le jour de l'envoi de cet accusé de réception, les exploitants éventuels des biens immeubles concernés sont informés de la demande d'autorisation par lettre recommandée à la poste. Ils disposent d'un délai de quarante jours à partir de l'envoi de la lettre informative pour intervenir dans la procédure par lettre recommandée à la poste.

M. le Président. — M. de Clippele présente l'amendement que voici :

Remplacer le texte de cet article par ce qui suit :

« Les autorisations visées aux articles 2, 3 et 4 doivent être demandées au juge de paix du canton sur le territoire duquel se trouvent les biens en question ou la partie la plus importante de ces biens. »

Les demandes d'autorisation sont introduites sous forme de requête, conformément à la procédure prévue au Code judiciaire. Les exploitants éventuels sont avertis dans la huitaine du dépôt de la requête par pli judiciaire émanant du greffe de la justice de paix. »

Dit artikel te vervangen als volgt :

« De vergunningen waarvan sprake is in de artikelen 2, 3 en 4 worden gevraagd aan de vrederechter van het kanton waar de betrokken goederen of het grootste gedeelte ervan gelegen zijn. »

De vergunningsaanvragen worden in de vorm van een verzoekschrift ingediend volgens de regels gesteld in het Gerechtelijk Wetboek. Binnen acht dagen na de indiening van het verzoekschrift wordt hiervan aan de eventuele exploitanten bericht gezonden bij gerechtsbrief van de griffie van het vrederecht. »

La parole est à M. de Clippele pour développement de son amendement.

M. de Clippele. — Monsieur le Président, je me permets de rappeler que dans le texte original, les autorisations devaient être demandées au gouverneur. J'ai, dès lors, déposé un amendement, qui a été accepté, pour que ces autorisations soient demandées au juge de paix.

Malheureusement, dans la précipitation qui a présidé au vote de cette proposition de loi en commission, on a perdu de vue qu'à partir du moment où le juge de paix était compétent en la matière, il suffisait de suivre la procédure prévue par le Code judiciaire pour toutes les requêtes devant le juge de paix.

C'est la raison pour laquelle je propose d'inscrire dans la loi que les demandes d'autorisation seront introduites, sous forme de requêtes, conformément à la procédure prévue par le Code judiciaire.

En effet, la procédure telle que prévue initialement alors que les autorisations devaient être demandées au gouverneur, exigeait l'envoi d'un certain nombre de lettres recommandées, ce qui me paraît superflu, étant donné la modification intervenue. Le fait de passer, d'une part, devant le juge de paix et de procéder, d'autre part, par lettres recommandées, nous conduit finalement dans un maquis inextricable.

C'est la raison pour laquelle je vous suggère, par souci de simplification, de suivre la procédure normale des requêtes devant le juge de paix.

Ma proposition n'a donc aucune incidence politique; elle est purement juridique.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Lagae.

De heer Lagae. — Mijnheer de Voorzitter, sta mij toe daarop even in te gaan.

In verband met de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid, moet ik onze collega's doen opmerken dat wij niet voor niets zó lang hebben gewerkt om de landbouwvennootschap tot stand te brengen en dat wij daarom niet wensen dat bij de eerste toepassing de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid gelijk wordt gesteld met de landbouwvennootschap. Deze laatste biedt verschillende waarborgen die bij een personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid niet bestaan, anders hadden wij deze wetgeving niet tot stand moeten brengen.

Ik dring er ten eerste op aan de heer de Clippele niet te volgen. Gelet op het late uur zal ik de verschillende punten niet herhalen waarom wij destijds die eigen rechtsvorm hebben gemaakt.

Wat betreft de vrederechter en het verzoekschrift, wil ik de collega's die al de vergaderingen hebben bijgewoond, eraan herinneren dat de tekst zoals die nu voor ons ligt een toegeving is, of een compromis. Men heeft om de collega's die bezwaren hadden, tegemoet te komen, afgezien van de regeling waardoor de zaak op administratieve wijze haar beslag zou krijgen, namelijk door de bestendige deputatie of de gouverneur, en men heeft gekozen voor de formule van de vrederechter.

Ik meen dat de heer de Clippele zich vergist als hij denkt dat het door onachtzaamheid is dat men niet de procedure heeft gekozen van het verzoekschrift. Als u het Gerechtelijk Wetboek raadpleegt, collega, zal u kunnen vaststellen waarom wij die procedure niet hebben gevolgd. Wij willen de procedure zo eenvoudig mogelijk maken om de termijnen goed te kunnen eerbiedigen en omdat men toch kan rekenen op de medewerking van de rijksagronoom.

Ik hoop dat men de tegemoetkoming die men aan bepaalde collega's heeft gedaan niet een tweede keer zal inroepen om ongedaan te maken

wat wij menen juist en eenvoudig te zijn in deze zaak. (*Applaus op sommige banken.*)

M. le Président. — Puis-je considérer que chacun a pu s'exprimer sur l'amendement. (*Assentiment.*)

L'article 8 est ainsi rédigé:

Art. 8. Binnen negentig dagen na de afgifte van het ontvangstbewijs neemt de vrederechter een gemotiveerde beslissing, na het advies te hebben ingewonnen van de territoriaal bevoegde ambtenaar van het ministerie van Landbouw.

De beslissing wordt verbonden aan de voorwaarde dat de aanvrager de goederen waarvoor een vergunning wordt gevraagd, zelf zal exploiteren gedurende een bepaalde termijn. Deze verplichte exploitatie belooft minimaal vijf en maximaal negen jaar.

De beslissing kan tevens verbonden worden aan de voorwaarde dat de exploitanten van de betrokken onroerende goederen deze goederen mogen exploiteren voor een termijn die negen jaar niet mag overschrijden.

Art. 8. Dans les nonante jours qui suivent la remise de l'accusé de réception, le juge de paix prend une décision motivée, après avoir entendu l'avis du fonctionnaire du ministère de l'Agriculture qui est territorialement compétent.

La décision est assortie de la condition que le requérant exploitera lui-même les biens pour lesquels une autorisation est demandée pendant un délai déterminé. Cette exploitation oblige à une durée minimale de cinq années et maximale de neuf années.

La décision peut également être assortie de la condition que les exploitants de biens immeubles concernés puissent continuer à exploiter ces biens pendant un délai qui ne peut pas dépasser neuf années.

— Aangenomen.

Adopté.

M. le Président. — L'article 9 est ainsi rédigé:

HOOFDSTUK IV. — *Braakliggende gronden*

Art. 9. Ongebouwde percelen in agrarische gebieden, zoals deze omschreven zijn krachtens de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en de stedenbouw, die niet gebruikt worden voor enige landbouwactiviteit, worden aan verpachting onderworpen tenzij de vrederechter een andersluidende beslissing neemt zoals voorzien in artikel 11, lid vier.

Boomaanplantingen worden voor de toepassing van dit artikel niet beschouwd als landbouwactiviteit, tenzij zij plaatsvinden in het kader van een beroepsboomkweekerij of zo het gaat om de beroepmatige uitbating van kerstbomen.

Ongebouwde percelen van maximum veertig are die gebruikt worden voor gezinsdoeleinden en aansluiten bij een gebouwd perceel of die in de onmiddellijke nabijheid ervan liggen, vallen niet onder deze regeling.

Onder ongebouwde percelen verstaat men de percelen die als dusdanig beschouwd worden voor de bepaling van het kadastraal inkomen. Uitzondering wordt nochtans gemaakt voor de tuinen en gronden die in de werkelijkheid één geheel vormen met gebouwde percelen zodanig dat men van een afgebakend geheel kan spreken.

CHAPITRE IV. — *Des terres en friche*

Art. 9. Les parcelles non bâties situées dans des zones agricoles telles qu'elles ont été délimitées en vertu de la loi du 29 mars 1962 organique de l'aménagement du territoire et de l'urbanisme, et qui ne sont pas utilisées dans le cadre d'une activité agricole, sont soumises à affermage, sauf décision contraire du juge de paix comme prévu à l'article 11, alinéa quatre.

Pour l'application du présent article, les plantations d'arbres ne sont pas considérées comme activité agricole, à moins qu'elles ne soient effectuées dans le cadre d'une entreprise professionnelle d'arboriculture ou qu'il ne s'agisse de l'exploitation professionnelle de sapins de Noël.

Les parcelles non bâties ne dépassant pas quarante ares utilisées à des fins familiales et attenantes à une parcelle bâtie ou située dans les environs immédiats, tombent en dehors de cette réglementation.

Par parcelles non bâties, on comprend les parcelles considérées comme telles pour la détermination du revenu cadastral. Il est toutefois fait exception pour les jardins et terrains qui forment dans la réalité un ensemble avec des parcelles bâties de telle sorte qu'on peut parler d'une entité délimitée.

A cet article, M. Trussart présente l'amendement que voici:

Au deuxième alinéa de cet article, in fine, supprimer les mots « ou qu'il ne s'agisse de l'exploitation professionnelle de sapins de Noël ».

In het tweede lid van dit artikel te doen vervallen de woorden « of zo het gaat om de beroepmatige uitbating van kerstbomen ».

Cet amendement a déjà été défendu par son auteur.

M. de Clippele présente également un amendement ainsi rédigé:

Au premier alinéa de cet article, après les mots « et qui ne sont pas utilisées dans le cadre d'une activité agricole », insérer les mots « ou qui ne sont pas de réserves naturelles, ni des landes, ni des plaines de sports, ni de prés pâturés par des moutons ou des chevaux, ni des jardins d'agrément ».

In het eerste lid van dit artikel na de woorden « die niet gebruikt worden voor enige landbouwactiviteit » in te voegen de woorden « of geen natuurreservaat, heide, sportterrein, graasweide voor schapen of paarden, noch siertuin zijn ».

La parole est à M. de Clippele.

M. de Clippele. — Monsieur le Président, chers collègues, à l'article 9, en ce qui concerne les terres en friche, il est mentionné que les terres qui ne sont pas utilisées dans le cadre d'une activité agricole sont soumises à affermage. Je voudrais ajouter: « ou qui ne sont pas des réserves naturelles, ni des landes, ni des plaines de sport, ni des prés pâturés par des moutons ou des chevaux, ni des jardins d'agrément ».

Cette demande est motivée par le fait que M. Sondag, lors d'une conférence de presse dont le compte rendu fut publié dans *L'Alliance agricole* du 4 mars 1983, a déclaré qu'il tenait à préciser « que ne sont aucunement visés par sa proposition de loi ni les réserves naturelles, ni les landes, ni les plaines de sport, ni les prés pâturés par les moutons, ni les jardins d'agrément ».

Cette affirmation fut reprise dans *L'Alliance agricole* du 21 octobre 1983 par M. Massaux, son secrétaire général.

Comme le rapport de M. Smeers ne fait pas mention des exceptions, il conviendrait, si l'on veut être logique, d'en faire état dans la loi.

M. le Président. — La parole est à M. Sondag.

M. Sondag. — Monsieur le Président, chers collègues, j'ai déclaré, il y a un instant, que les prés pâturés par des moutons ou par des chevaux n'étaient pas visés par cette proposition de loi puisqu'il s'agissait d'une activité agricole. Il ne me paraît dès lors pas nécessaire d'en faire mention dans le texte de l'article.

En ce qui concerne les réserves naturelles, j'ai précisé qu'elles faisaient l'objet d'un statut particulier, d'ailleurs de compétence régionale. Il n'appartient donc pas, au législateur national, d'intervenir à ce propos.

Par ailleurs, il va de soi que les landes et terrains de sport seront régis par les mesures exceptionnelles qu'il appartiendra au juge d'apprécier. Comme aucun agriculteur, je le répète, ne sera candidat à la reprise de landes ou des terrains de sport, ce serait aller un peu loin que d'en faire mention dans le texte même de la loi. Cela fait partie de son contexte et non de son contenu proprement dit.

M. de Clippele. — Reprenons les exceptions dans la loi, ce sera plus clair. Elles ne figurent pas non plus dans le rapport. Le juge peut ignorer que ces terres ne tombent pas sous l'application de la loi.

M. Sondag. — Ce serait superflu de les mentionner.

M. de Clippele. — Absolument pas.

M. Sondag. — Ce n'est en tout cas pas de la compétence du législateur national de modifier l'affectation des terres telle qu'elle est décidée dans les plans de secteur.

M. Pedé. — Le juge n'est pas tenu par votre déclaration, monsieur Sondag.

M. le Président. — Puis-je considérer que chacun a pu s'exprimer sur l'amendement? (*Assentiment.*)

L'article 10 est ainsi libellé:

Art. 10. Iedere landbouwer die zulk een perceel wenst te pachten, dient een gemotiveerde aanvraag in bij de vrederechter van het kanton waar de betrokken grond gelegen is.

De aanvraag kan schriftelijk of mondeling geschieden; in het laatste geval maakt de griffier er proces-verbaal van op.

De medewerking van een advocaat is niet vereist.

Binnen vijftien dagen roept de vrederechter de eigenaar en de aanvrager op bij gerechtsbrief.

Voor het overige zijn de gewone regels van het geding van toepassing.

Art. 10. Tout agriculteur qui désire prendre en bail une telle parcelle introduit une demande motivée auprès du juge de paix du canton de la situation de cette parcelle.

La demande peut être introduite sous forme de requête ou verbalement; dans ce dernier cas, le greffier en dresse procès-verbal.

Le concours d'un avocat n'est pas requis.

Dans les quinze jours, le juge de paix convoque le propriétaire et le requérant par pli judiciaire.

Pour le surplus, les règles ordinaires de procédure sont d'application.

M. Trussart présente l'amendement que voici:

Après le quatrième alinéa de cet article, insérer un alinéa nouveau, rédigé comme suit:

« Avant de rendre tout jugement, le juge de paix consulte le ministre de l'exécutif régional qui a l'environnement dans ses attributions afin d'être éclairé sur la valeur biologique de la parcelle contestée. »

Na het vierde lid van dit artikel een nieuw lid in te voegen, luidende:

« Vooraleer een vonnis te wijzen, raadpleegt de vrederechter de minister van de gewestexecutieve die bevoegd is voor het leefmilieu, over de biologische waarde van het betwiste perceel. »

La parole est à M. Trussart.

M. Trussart. — Permettez-moi, monsieur le Président, monsieur le ministre, chers collègues, de justifier à la fois mon amendement à l'article 10 et celui que j'ai introduit à l'article 11 car les deux sont liés.

Ces articles sont relatifs à la récupération des terres en friche. Devant le vide actuel de la législation régionale en matière de protection de terrains ayant une valeur réellement écologique, il me semble indispensable de prévoir, en attendant une législation adéquate, un frein à l'affermage constitué par l'obligation pour le juge de paix, en principe incompétent en matière de protection de la nature, de demander l'avis de spécialistes en la matière. Cette procédure n'apparaît pas comme particulièrement lourde et ne devrait pas entraîner de retards significatifs dans la conclusion de l'affaire. D'ailleurs, c'est, en fait, une manière de procéder similaire à celle qui est déjà prévue à l'article 8.

Je ne vous exposerai pas tous les arguments qui plaident en faveur d'une modification de la présente proposition sur ce point. Les justifications écrites que j'ai données, me semblent suffisamment explicites et exhaustives; je vous renvoie donc aux documents.

M. le Président. — La parole est à M. De Keersmaeker, secrétaire d'Etat.

M. De Keersmaeker, secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture, adjoint au ministre des Relations extérieures. — Monsieur le Président, permettez-moi une remarque purement juridique. Il me semble totalement impossible, constitutionnellement, de proposer une

procédure qui organise l'immixtion d'un ministre, membre de l'exécutif, dans les responsabilités du pouvoir judiciaire, plus précisément du juge de paix. Rien que pour cette raison formelle, l'amendement de M. Trussart me paraît totalement inacceptable.

Je ne parle pas du fond de la question sur lequel j'ai mes opinions personnelles. Je ne pense pas qu'il faille opposer les nécessités biologiques à l'exploitation agricole. Comme il s'agit de terres agricoles inscrites dans les plans de secteur, il ne devrait pas y avoir d'opposition en ce qui concerne la compétence. Mais il s'agit là du fond de l'affaire.

M. le Président. — La parole est à M. Trussart.

M. Trussart. — Je ne comprends pas pourquoi il n'y a pas également opposition juridique pour l'article 8. Il est évident que ce n'est pas le ministre lui-même qui donnera son avis, mais ses services compétents en la matière, son administration ou le conseil de l'environnement. Cela revient exactement à ce qui est dit à l'article 8.

M. le Président. — L'article 11 est ainsi libellé:

Art. 11. De eigenaar die niet kan bewijzen dat de betwiste grond wel degelijk gebruikt wordt voor enige landbouwactiviteit, moet binnen vijf maanden na het vonnis een pachtcontract afsluiten.

Een afschrift ervan wordt aan de vrederechter en aan de aanvrager gezonden.

Blijft de eigenaar in gebreke hieraan te voldoen, dan wordt de aanvrager van rechtswege pachter na het verstrijken van de termijn van vijf maanden.

De vrederechter kan evenwel wegens uitzonderlijke omstandigheden de eigenaar vrijstellen van de verplichting vervat in artikel 9.

Art. 11. Le propriétaire qui ne peut prouver que la terre contestée est effectivement utilisée dans le cadre d'une activité agricole, est tenu de contracter un bail à ferme dans les cinq mois du jugement.

Copie du bail est adressée au juge de paix et au requérant.

Faute de quoi, le requérant devient preneur de plein droit à l'expiration du délai de cinq mois.

Le juge de paix peut toutefois dispenser pour des raisons exceptionnelles le propriétaire de l'obligation incluse dans l'article 9.

M. Trussart présente l'amendement que voici:

Compléter le dernier alinéa de cet article par le membre de phrase suivant:

« une de ces raisons étant la reconnaissance, par le ministre de l'exécutif régional qui a l'environnement dans ses attributions, de la valeur biologique de la parcelle contestée. »

Het laatste lid van dit artikel aan te vullen als volgt:

« waarbij een van die omstandigheden de erkenning is, door de minister van de gewestexecutieve tot wiens bevoegdheid het milieu behoort, van de biologische waarde van het betwiste perceel. »

Cet amendement a déjà été défendu par son auteur.

Art. 12. Ingeval meer aanvragers bij het geding betrokken zijn, zal de vrederechter rekening houden met het economisch en sociaal belang van de betrokken grond voor het bedrijf van iedere kandidaat.

Art. 12. Si plusieurs requérants sont partie à la cause, le juge de paix tient compte de l'intérêt économique et social que le fonds en question présente pour l'entreprise de chacun d'eux.

— Aangenomen.

Adopté.

HOOFDSTUK V. — Sancties

Art. 13. Pachtovereenkomsten gesloten niet overtreding van de bepalingen van deze wet, vallen niet onder de wet van 4 november 1969 tot wijziging van de pachtwetgeving en van de wetgeving betreffende het recht van voorkoop ten gunste van huurders van landeigendommen.

Hij die met overtreding van deze wet zijn grond wenst uit te baten kan niet op geldige wijze tot opzegging overgaan.

CHAPITRE V. — *Des sanctions*

Art. 13. Les baux à ferme conclus en infraction aux dispositions de la présente loi sont exclus du champ d'application de la loi du 4 novembre 1969 modifiant la législation sur le bail à ferme et sur le droit de préemption en faveur des preneurs de biens ruraux.

Nul congé n'est donné valablement par quiconque désire exploiter ou faire exploiter sa terre en infraction aux dispositions de la présente loi.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 14. § 1. Uitbating met overtreding van deze wet is strafbaar met geldboete van 100 tot 1000 frank per hectare.

De geldboete wordt verdubbeld in geval van herhaling.

Met dezelfde straffen worden gestraft zij die willens en wetens onnauwkeurige of onvolledige inlichtingen hebben verstrekt om op ongeoorloofde wijze de noodzakelijke vergunning te verkrijgen.

Alle bepalingen van het Eerste Boek van het Strafwetboek, met inbegrip van hoofdstuk VII en van artikel 85, zijn van toepassing op de bovenbedoelde misdrijven.

§ 2. Elke overheidshulp die rechtstreeks bestemd is voor een uitbating met overtreding van deze wet, moet worden terugbetaald door de veroorzakende exploitant.

Het Landbouwinvesteringsfonds wordt door de bevoegde griffie in kennis gesteld van het strafvonnis of -arrest.

Art. 14. § 1er. Toute exploitation contraire aux dispositions de la présente loi est punie d'une amende de 100 à 1000 francs par hectare.

En cas de récidive, l'amende est portée au double.

Sera puni des mêmes peines celui qui, sciemment, aura fourni des renseignements inexacts ou incomplets pour obtenir frauduleusement l'autorisation nécessaire.

Toutes les dispositions du Livre premier du Code pénal, y compris celles du chapitre VII et de l'article 85, s'appliquent aux délits visés ci-dessus.

§ 2. Tout aide publique destinée directement à une exploitation en infraction à la présente loi doit être remboursée par l'exploitant condamné.

Le Fonds d'investissement agricole est informé du jugement ou de l'arrêt répressif par le greffe compétent.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 15. Onverminderd de bevoegdheid van de officieren van gerechtelijke politie, worden de overtredingen vastgesteld door de ambtenaren die door de Koning worden aangewezen op voorstel van de minister van Landbouw.

Art. 15. Sans préjudice de la compétence des officiers de police judiciaire, les infractions à la présente loi et à ses arrêtés d'exécution sont constatées par les fonctionnaires désignés par le Roi sur la proposition du ministre de l'Agriculture.

— Aangenomen.

Adopté.

HOOFDSTUK VI. — *Slopbepalingen*

Art. 16. De provinciale landbouwkamers en de Nationale Landbouwrada kunnen op eigen initiatief of op verzoek van de minister van Landbouw advies verstrekken over de problemen gesteld bij deze wet.

CHAPITRE VI. — *Dispositions finales*

Art. 16. Les chambres provinciales d'agriculture et le Conseil national de l'agriculture peuvent, à leur initiative ou à la demande du ministre de l'Agriculture, donner leur avis sur les problèmes posés par la présente loi.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 17. De kosten verbonden aan de toepassing van deze wet, worden aangerekend op de begroting van het ministerie van Landbouw.

Art. 17. Les frais inhérents à l'application de la présente loi sont imputés sur le budget du ministère de l'Agriculture.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Pede.

De heer Pede. — Mijnheer de Voorzitter, ik had de staatssecretaris een vraag gesteld in verband met dit artikel.

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris De Keersmaecker.

De heer De Keersmaecker, staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw, toegevoegd aan de minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer de Voorzitter, de heer Pede heeft de redenen gevraagd waarom in dit artikel wordt bepaald dat de kosten voortspruitend uit de toepassing van deze wet worden aangerekend op de begroting van het ministerie van Landbouw.

Ik ga van de veronderstelling uit dat de indieners van dit voorstel van wet een dubbele bedoeling hadden.

Ten eerste, ingeval de procedure zich op administratief niveau zou hebben gesitueerd, zouden de veroorzaakte kosten ten laste zijn geweest van de begroting van Landbouw. Deze eventualiteit is door de wijziging van de procedure weggevalen.

Een tweede kostenveroorzakende operatie wordt gevormd door de lasten teweegebracht door het uitbrengen van adviezen door gemachtigde ambtenaren enerzijds en het optreden van de Nationale Landbouwrada anderzijds.

De Voorzitter. — Ik breng artikel 17 in stemming.

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — Artikel 18 luidt:

Art. 18. De minister van Landbouw zendt ieder jaar aan de Kamers een verslag over de toepassing van deze wet.

Dit verslag kan deel uitmaken van het verslag betreffende de land- en tuinbouwconomie, opgelegd door de wet van 29 maart 1963 ertoe strekkende de rendabiliteit in de landbouw op te voeren en zijn gelijkwaardigheid met andere sectoren van het bedrijfsleven te bevorderen.

Art. 18. Un rapport sur l'application de la présente loi est adressé annuellement aux Chambres législatives par le ministre de l'Agriculture.

Ce rapport peut être inclus dans le rapport sur l'économie agricole et horticole imposé par la loi du 29 mars 1963 tendant à promouvoir la rentabilité de l'agriculture et son équivalence avec les autres secteurs de l'économie.

— Aangenomen.

Adopté.

HOOFDSTUK VII. — *Wijzigingsbepaling*

Art. 19. Paragraaf 5 van artikel 35bis van het Veldwetboek wordt vervangen als volgt:

« § 5. In de voor bosbouw bestemde zone langs de voor landbouw bestemde zone is bosaanplanting verboden op minder dan zes meter van van de scheidslijn tussen twee erven.

In de voor de landbouw bestemde zone zijn nieuwe bosaanplantingen verboden. De aanplanting met kerstbomen wordt niet als bosaanplanting beschouwd maar als tuinbouw voor zover de gemiddelde hoogte van de kerstbomen de twee meter niet overschrijdt en ze werkelijk voor dit doel worden voorbestemd binnen een gebruikelijke termijn en in elk geval binnen een periode van zes jaar na de aanplanting.

Een voorafgaande vergunning van het college van burgemeester en schepenen is vereist voor iedere aanplanting van kerstbomen als tuinbouw. Het college neemt binnen dertig dagen na de indiening van de aanvraag een gemotiveerde beslissing.

De beslissing wordt onverwijld ter kennis gebracht van de aanvrager. De aanvrager kan bij ter post aangetekende brief tegen de beslissing

beroep aantekenen bij de minister van Landbouw binnen dertig dagen na die waarop hij kennis gekregen heeft van de beslissing.

Ingeval het college geen beslissing genomen heeft binnen de termijn, kan de aanvrager bij ter post aangetekende brief verzoeken een beslissing te nemen binnen dertig dagen. Wanneer aan dit verzoek geen gevolg wordt gegeven, kan de aanvrager het dossier bij de minister van Landbouw aanhangig maken bij ter post aangetekende brief.

De minister van Landbouw neemt een gemotiveerde beslissing binnen zestig dagen. De beslissing wordt onverwijld ter kennis gebracht van de aanvrager.»

CHAPITRE VII. — *Disposition modificative*

Art. 19. Le § 5 de l'article 35bis du Code rural est remplacé comme suit:

«§ 5. Dans la zone réservée aux plantations forestières le long de la zone réservée à l'agriculture, il n'est pas permis de procéder à des plantations forestières à moins de six mètres de la ligne séparative de deux héritages.

Dans la zone réservée à l'agriculture, il n'est pas permis de procéder à de nouvelles plantations forestières. La plantation de sapins de Noël n'est pas considérée comme plantation forestière mais comme horticulture pour autant que la hauteur moyenne des sapins de Noël ne dépasse pas deux mètres et qu'ils soient réellement destinés à cette fin dans un délai usuel et en tout cas dans le délai de six ans suivant leur plantation.

Une autorisation préalable du collège des bourgmestres et échevins est requise pour chaque plantation de sapins de Noël comme horticulture. Le collège prend une décision motivée dans les trente jours à dater de l'introduction de la demande.

La décision est immédiatement portée à la connaissance du requérant. Le requérant peut, par lettre recommandée à la poste, introduire un recours contre la décision auprès du ministre de l'Agriculture dans les trente jours à partir de la notification de la décision.

Au cas où le collège n'a pas pris de décision dans le délai le requérant peut lui demander, par lettre recommandée à la poste, de prendre une décision dans les trente jours. Quand il n'est pas donné suite à la demande, le requérant peut introduire le dossier auprès du ministre de l'Agriculture par lettre recommandée à la poste.

Le ministre de l'Agriculture prend une décision motivée dans les soixante jours. La décision est immédiatement portée à la connaissance du requérant.»

M. le Président. — M. Trussart présente l'amendement que voici:

Au § 5 proposé par cet article:

1. Compléter la première phrase du deuxième alinéa comme suit:

«en ce compris la plantation de sapins de Noël»;

2. Supprimer la deuxième phrase du deuxième alinéa;

3. Supprimer les alinéas 3 à 6.

In § 5 voorgesteld door dit artikel:

1. De eerste volzin van het tweede lid aan te vullen als volgt:

«met inbegrip van de aanplanting van kerstbomen»;

2. De tweede volzin van het tweede lid te doen vervallen;

3. Het derde tot het zesde lid te doen vervallen.

Cet amendement a déjà été défendu par son auteur.

Wij zullen donderdag a.s. stemmen over de amendementen, over de artikelen waarop zij betrekking hebben en over dit voorstel van wet in zijn geheel.

Il sera procédé jeudi prochain au vote sur les amendements, sur les articles auxquels ils se rattachent et sur l'ensemble de cette proposition de loi.

PROJET DE LOI COMPLETANT LA LOI DU 3 JUILLET 1978 RELATIVE AUX CONTRATS DE TRAVAIL

Discussion générale et vote des articles

ONTWERP VAN WET TOT AANVULLING VAN DE WET VAN 3 JULI 1978 BETREFFENDE DE ARBEIDSOVEREENKOMSTEN

Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen

M. le Président. — Nous abordons l'examen du projet de loi complétant la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail.

Wij vatten de beraadslaging aan over het ontwerp van wet tot aanvulling van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten.

M. Vandenhove se réfère à son rapport écrit.

La discussion générale est ouverte.

De algemene beraadslaging is geopend.

Personne ne demandant la parole, je la déclare close et nous passons à l'examen des articles du projet de loi.

Vraagt iemand het woord in de algemene beraadslaging? Zo neen, dan verklaar ik ze voor gesloten en gaan wij over tot de behandeling van de artikelen van het ontwerp van wet.

L'article premier est ainsi rédigé:

Article 1er. L'article 28 de la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail est complété par un 5°, rédigé comme suit:

«5° Pendant la durée de l'absence du travailleur qui fait l'objet de mesures privatives de liberté à caractère préventif.»

Artikel 1. Artikel 28 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten wordt aangevuld met een 5°, luidend als volgt:

«5° Gedurende de tijd dat de werknemer afwezig is wegens maatregelen van voorlopige vrijheidsberoving waarvan hij het voorwerp is.»

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 2. A l'article 38, § 1er, de la même loi, les mots «les articles 28, 1° et 2°» sont remplacés par les mots «les articles 28, 1°, 2° et 5°».

Art. 2. In artikel 38, § 1, van dezelfde wet worden de woorden «de artikelen 28, 1° en 2°» vervangen door de woorden «de artikelen 28, 1°, 2° en 5°».

— Adopté.

Aangenomen.

M. le Président. — Il sera procédé au vote sur l'ensemble du projet de loi lors de la prochaine séance.

Wij stemmen tijdens de volgende vergadering over het ontwerp van wet in zijn geheel.

INTERPELLATIE VAN DE HEER EGELMEERS TOT DE MINISTER VAN VERKEERSWEZEN EN POSTERIJEN, TELEGRAFIE EN TELEFONIE, OVER «DE AFSCHAFFING VAN STOPPLAATSEN NAAR AANLEIDING VAN DE HERSTRUCTURERING VAN HET REIZIGERSVERVOER BIJ DE NMBS»

INTERPELLATION DE M. EGELMEERS AU MINISTRE DES COMMUNICATIONS ET DES POSTES, TELEGRAPHES ET TELEPHONES, SUR «LA SUPPRESSION DE POINTS D'ARRET A LA SUITE DE LA RESTRUCTURATION DU RESEAU A LA SNCB»

De Voorzitter. — Aan de orde is de interpellatie van de heer Egelmeers tot de minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie, over de afschaffing van stopplaatsen naar aanleiding van de herstructurering van het reizigersvervoer bij de NMBS.

Het woord is aan de interpellant.

De heer Egelmeers. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, in oktober publiceerde de NMBS haar reorganisatieplan voor de exploitatie. Het was het resultaat van besprekingen die reeds in 1980 werden gevoerd in werkgroepen, met als doelstelling de inrichting van een intercitydienst op het Belgische net en de hervorming van de stoptreindiensten. Het geheel resulteerde in de beperking van het aantal trein/kilometer.

Het reorganisatieplan had wel begrip voor het woon-werkverkeer, door 20 000 trein/kilometer voor een gewone werkdag te reserveren ten behoeve van het forenzenverkeer, zodat een ongewijzigd vervoersaanbod voor de forenzen wordt gewaarborgd, ten koste evenwel van grote wijzigingen op bepaalde lijnen, door afschaffing van stopplaatsen. Op dat punt ligt het probleem en worden er vragen gesteld over de geprojecteerde reorganisatie. Het uitgangspunt van de reorganisatie van de omnibus- en pendeltreinen, te weten dat het aanbod van forenzetreinen steeds aangepast moet zijn aan de werkverschaffing in iedere streek, hetgeen een vast patroon voor deze treinen uitsluit — ik verwijs naar het hoofdstuk I van het plan nummers 1.1.2 —, schijnt mij als regel niet te zijn gevolgd bij het uitdunnen van de stopplaatsen met het oog op het behoud van de 20 000 trein/kilometer. Dezelfde vaststelling geldt voor de stoptreinen.

Het plan gaat ervan uit dat een stopplaats slechts verantwoord is op voorwaarde dat er op een werkdag minimum 200 reizigers gebruik van maken en dat een stoptreindienst slechts verantwoord is wanneer de reizigersdichtheid minimum 50 uitstappende reizigers per kilometer of 1 000 reizigers/kilometer behaalt. Die norm zou met soepelheid en op een pragmatische manier uitgedokterd zijn, tevens rekening houdend met specifieke lokale toestanden.

Het plan voorziet in een zekere taakverdeling tussen bus- en treinverkeer om de bestaande omnibusdiensten te vereenvoudigen, met andere woorden om stopplaatsen af te schaffen.

Het argument dat de produktiekosten kunnen worden verminderd door afschaffing van stopplaatsen lijkt mij, zelfs wanneer het op het stuk van de cijfers juist is, een zwak argument ten opzichte van de opdracht van de NMBS, te weten het organiseren van het openbaar vervoer als dienstverlening.

Het reorganisatieplan is een onevenwichtig plan. Het aantal trein/kilometer IC + IR-treinen wordt verhoogd met meer dan 60 pct., dat van de stoptreinen verminderd met meer dan 50 pct.

Volgende cijfers onderstrepen dit voldoende:

IC + IR: 206 000 trein/kilometer vóór reorganisatie, 332 000 trein/kilometer na reorganisatie.

Stoptreinen: 214 000 trein/kilometer vóór reorganisatie, 118 000 trein/kilometer na reorganisatie.

Het hoofdargument voor de afschaffing van stopplaatsen is de taakverdeling en coördinatie met de buurtspoorwegen. Bij uitvoering van dat plan zal de NMBS een bijkomende kostprijs voor aanpassing van haar lijnen (infrastructuur, materieel enzovoort) te verwerken krijgen van circa 550 miljoen frank, te weten 137,70 miljoen in Vlaanderen, 442,26 miljoen in Wallonië en 29 miljoen in Brabant.

Mijnheer de minister, naar ik heb vernomen koestert u de idee om sneltrams in te leggen op de lijnen die niet meer operationeel zijn. Dat is een loopje nemen met de realiteit. Om energie te sparen zou u opnieuw de paardetram kunnen in leggen.

De heer Luyten. — Of de trekschuit. (Gelach.)

De heer Egelmeers. — Het zij dan ook nog opgemerkt dat de gewestelijke economische raden, Gerv, CERW en Gerb adviezen hebben gegeven die, althans dat van de Gerv — waarover ik kan meespreken —, zeer belangrijk zijn, omdat zij vanuit de verste hoeken van de regio's zijn uitgebouwd en verantwoord, maar misschien wel een andere benadering zijn bij bevoordeling over een lijn, naargelang de politieke gebondenheid van de streek waardoor de lijn loopt. Dat laatste is een persoonlijke overweging.

Alvorens definitief te beslissen over de afschaffing van stopplaatsen op zulke schaal als voorgesteld in het reorganisatieplan, zou het toch wenselijk zijn de criteria tot behoud van de stopplaatsen in een breder perspectief te nemen.

Ten opzichte van de economische argumentatie van de NMBS zou ook kunnen worden uitgegaan van gecombineerde formules, vooral op lijnen die uitsluitend streekvervoer hebben. Ik bedoel daarmee lijnen die aansluiting geven op een IC + IR-lijn.

Hier is het perfect mogelijk niet de stopplaatsen af te schaffen, maar het aantal treinen te verminderen bijvoorbeeld, in de daluren of stille uren en eventueel ook de combinatie stoptrein + forenzetrein ineen te passen volgens de karakteristieken van de streek.

Vanuit economisch oogpunt kan met die twee varianten evengoed een besparing gerealiseerd worden, zonder te kort te schieten in de dienstverlenende opdracht die de NMBS heeft en waarmee zou worden tegemoet gekomen aan de wens van zovele plattelandbewoners, die cliënt zijn van de Belgische spoorwegen. Mijnheer de minister, daar kan u, noch de NMBS, toch niet naast kijken.

Ik ga nu aan de hand van een schoolvoorbeeld trachten dan te tonen dat de beslissing over het afschaffen van stopplaatsen niet altijd op een verantwoorde wijze gebeurt. Het gaat over de lijn 52 Antwerpen-Boom-Puurs. Wat waar is voor genoemde lijn, is misschien ook waar voor andere lijnen van de categorie streekvervoer. Het lijngedeelte Boom-Puurs kan niet operationeel worden, zolang de nieuwe spoorbrug over de Rupel en het kanaal niet is gelegd. Wij kunnen met zekerheid stellen dat de bouw van die brug in 1984 niet zal zijn voltooid. Wij vragen ons af wanneer die brug er zal liggen. Van Boom tot Antwerpen is de afstand 21,7 km. De zeven stopplaatsen worden allemaal afgeschaft.

In oktober 1982 werden 3 019 uitstappende reizigers geteld, op een traject van 22 km, hetgeen 137,2 trein/km geeft, waar de NMBS voor een stopplaats 50 uitstappende reizigers als verantwoord tot behoud ervan heeft vooropgesteld.

Bijkomend materieel is niet nodig, want er is een rusttijd te Boom en te Antwerpen van respectievelijk 37 en 39 minuten tussen aankomst en nieuw vertrek. Er is dus nagenoeg 40 minuten tijd om alle rangeroperaties uit te voeren.

Een klok vaste dienst op de lijn 52 is dus te verdedigen. Er was trouwens in de paritaire werkgroepen een akkoord om een klok vaste uurregeling op de lijn 52 te behouden met verschillende stopplaatsen. Wat is er gebeurd dat men nu in het plan, afschaffing van alle stopplaatsen voorstelt en uitvoert, zodanig dat de streekvervoerlijn een directe verbinding geeft tussen Boom en Antwerpen voor 1 045 uitstappende reizigers tussen Puurs en Boom over een traject van 13 km?

Er zij nog opgemerkt dat de tot sluiting gedoemde stopplaatsen van Niel en Hemiksen over een zeer mooi, bescheiden en spiksplinternieuw station beschikken sedert een paar jaren.

Overschakelen naar busdienst — die reeds jaar en dag operationeel is en zoals het plan fundamenteel voorstelt: coördinatie tussen trein en bus — vraagt een bijkomende kost van 14 miljoen voor de Nationale Maatschappij van Belgische Buurtspoorwegen. Ofwel werd er met geld gesmeten wanneer dat alles niet meer verantwoord is. Ofwel wordt er nu een niet-verantwoorde beslissing genomen om de zeven stopplaatsen af te schaffen.

Op mijn parlementaire vraag van 15 september jongstleden gaf u geen enkel overtuigend antwoord in dat opzicht, zelfs geen enkel argument om de suggestie die ik erin formuleerde af te wijzen. Schaf treinen af, mijnheer de minister, geen stopplaatsen. Houdt rekening met de in- en uitstappende reizigers op de spitsuren. Dan voldoet u aan de wens van de streek die als werk-verkeerstreek wordt beschouwd.

Wanneer hier door u meer overtuigende argumenten worden naar voor gebracht dan in het geciteerd antwoord op mijn parlementaire vraag, kan daaruit blijken dat u gerust een dienstverlenende opdracht kan vervullen en inderdaad besparingen kan doen. Maar niet om de redenen in het organisatieplan vermeld.

Mijnheer de minister, ik stel u de vraag of nu ook de Rupelstreek in haar noordelijke flank de dolksteek krijgt. U weet precies wat ik daarmee bedoel. De scheepswerven die werden gesloten lagen ook in de noordelijke flank en de Boomse Metaalwerken waren gevestigd in de zuidelijke flank. Zij waren allebei spoorweggebonden.

Het is nog niet te laat maar wel de hoogste tijd dat u de beslissing tot afschaffing van stopplaatsen laat herzien. Er zijn daarvoor redenen te over. Wanneer de directie van de NMBS met die argumentatie die geldt voor verschillende lijnen, rekening houdt, dan ben ik ervan overtuigd dat aan het verzoek van de groepen die terecht pleiten voor het behoud van hun spoorweglijn, gevolg zal kunnen worden gegeven.

Dat zal dan misschien blijken uit uw antwoord.

De Voorzitter. — Het woord is aan minister De Croo.

De heer De Croo, minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie. — Mijnheer de Voorzitter, ik wil eerst de heer Egelmeers

danken voor de bezorgdheid die hij voor het spoorwegvervoer in het algemeen en voor lijn 52 in het bijzonder heeft betuigd. De beweging die na het herzieningsplan van de NMBS aan de gang is gekomen, heeft ook in het Parlement een echokamer gevonden.

Wij hebben reeds verschillende malen de gelegenheid gehad om het reorganisatieplan van de NMBS te bespreken. Toch wil ik in het kort een aantal onafwendbare feiten in herinnering brengen.

Een tiental jaren geleden — want ik wil niet teruggaan tot 1835 toen de eerste spoorweg werd aangelegd in België — is de NMBS begonnen met het treinaanbod systematisch op te voeren. In 1981 werden er aldus een derde meer treinen voor de reizigers te lande ingelegd. Wij stelden echter vast dat het aantal reizigers niet in dezelfde mate steeg. Terzelfder tijd hadden wij onze maximumcapaciteit bereikt om tijdens de piekuren de forenzen in ons land te bedienen. Ondanks het grotere aanbod van de treinritten, kenden wij een proportionele daling van het aantal reizigers.

Dit was natuurlijk niet het verwachte effect. Van al diegenen die zich te lande verplaatsen, maakt nog amper 10 pct. gebruik van de spoorweg. Dit is een bescheiden cijfer. Zo'n twintig jaar geleden verplaatste slechts een zeer klein percentage van de werknemers zich met individuele of privé-vervoermiddelen. Nu is dit percentage gestegen tot meer dan 50 pct.

Het vervoer van goederen per spoor kende eveneens een belangrijke afzwakking. Dit was eveneens te wijten aan de structuur zelf van dit vervoer: zwaar en nauw verweven met de steenkool en de staalnijverheid.

Als gevolg hiervan stortte de NMBS zich holderdebolder in een hele reeks van modernisering, elektrificeringen, vernieuwing van rollend materieel, en dit ondanks de lasten die haar zijn opgelegd zoals de welbekende en goed omlijnde pensioenen en de gezondheidszorg. De verwachte resultaten zowel wat betreft het goederenvervoer als het reizigersvervoer, bleven echter uit. Wij kregen dus een spoorwegmaatschappij die de gecumuleerde deficits had opgestapeld, ondanks alle subsidies en compensaties. Eind 1982 werd er een tekort vastgesteld van 15 miljard.

De NMBS slaagde er zelfs niet meer in de bedrijfsvoorheffing van haar eigen personeel door te betalen aan de Staat zoals elke werkgever dat moet doen, zoniet wordt de strafwet op hem toegepast. De NMBS leefde dus op een zeker ogenblik van de niet aan de Staat doorbetaalde bedrijfsvoorheffing ingehouden op de bezoldiging van haar personeel. Aan deze situatie kon dan toch eindelijk, ik zou bijna zeggen *manu militari*, een einde worden gemaakt en de minister van Financiën kon worden betaald.

De situatie was dramatisch. In de opeenvolgende vijfjarenplannen waren ofwel te pretentieuze of te ambitieuze programma's opgezet en misschien was men in te verre hoeken van het land met elektrificatie bezig geweest. Wellicht had men op een zeker ogenblik geen rekening gehouden met de aanschaffing van het nodige rollend en modern materieel. Op een bepaald moment werd men er dan toe gedwongen het spoornet grondig te herzien om het opnieuw optimale kansen te geven. Dat is de oorsprong van het nieuw plan voor reizigersvervoer.

Naast het reizigersvervoer heeft het spoor een andere belangrijke taak — en dit in tegenstelling tot het Nederlandse spoorverkeer — namelijk het goederenvervoer. De Senaat weet immers zeer goed dat er voor het goederenvervoer in principe geen toelage of compensatie bestaat en een koninklijk besluit bepaalt dat niet onder de kostprijs mag worden gewerkt. Voor het vervoer per gesloten wagens, de omvangrijke stukken dus, kan men zeggen dat grosso modo de kostprijs gedekt wordt. Wat het vervoer van de kleine colli's daarentegen betreft, verliest het spoor vandaag 50 pct. of 3,5 miljard in cijfers.

Deze spoorwegmaatschappij, het grootste bedrijf van het land met een schare belangrijke werknemers, met een enorm effect op een aantal toeleveringsbedrijven — bijvoorbeeld BN —, was langzaam maar zeker, en eerder zeker dan langzaam aan het verstikken tengevolge van systematische structurele tekorten enerzijds en zware personeelslasten anderzijds. Finaliter kon de maatschappij de financiële lasten niet meer opbrengen omdat het bedrijf — en dit is typisch voor een beleid dat onhoudbaar is geworden, maar toch in stand wordt gehouden — de geleende sommen alleen maar gebruikte voor functionering en exploitatie in plaats van investeringen.

De situatie was rampzalig. Dit was het gevolg van politieke omstandigheden, de laattijdige reactie van de raad van beheer van de NMBS. De

maatschappij was bijvoorbeeld, niet meer in staat om voor de laatste drie maanden van het jaar 1981, de laatste twee maanden van 1982 en de laatste maand van 1983 haar personeel te betalen. Zij moest daarvoor 3,5 tot 4 miljard per maand aanwenden en leningen uitschrijven tegen hoge interesten die dan bij de bezwarende aflossingen van de NMBS moesten worden gevoegd.

Deze elementen en andere brachten mij ertoe aan reorganisatie te doen. Enerzijds wilden wij rationeler werkmethodes toepassen en anderzijds wilden wij tot rendementsopdrijving komen via het aantrekken van zowel personen als goederen.

Ik zal mij vandaag niet lang buigen over de heel moeilijke, maar hopelijk toch te realiseren hervorming van het goederenvervoer. Daar zullen wij het een andere keer heel lang over kunnen hebben.

Laten wij nu komen tot de kernvraag van de interpellatie van onze collega, namelijk het personenvervoer.

Ik zit de raad van beheer van de NMBS voor, bijna iedere maand, tot spijt van wie het benijdt, omdat ik als belanghebbende en verantwoordelijke zo goed mogelijk voeling wil hebben met de zaken en ook een rechtstreekse dialoog wil aangaan met de spoorwegdirectie en met mijn medebeheerders.

Einde 1982 wordt een plan voor het reizigersvervoer, een ander stelsel, een globaal vernieuwde aanpak, door de spoorwegdirectie aan de raad van beheer voorgelegd. Dat plan is natuurlijk zwanger van vele projecten. Zwangerschappen bij de spoorwegen worden dikwijls onderbroken door velerlei gebeurtenissen. Herinnert u zich maar het plan dat onder collega Chabert nooit ter wereld kwam. Deze keer, misschien door de stoutheid van deze minister en misschien ook, *la nécessité fait la loi*, door de huidige omstandigheden in dit land, kwam dit belangrijk plan in december 1982.

Het gaat over IC, Intercity-treinen, IR, Interregionale treinen, gestuwd door een daarop inspelend vernieuwingsplan van de buurtspoorwegen.

Dit plan wordt voorgelegd aan een aantal consultatieve organen, onder meer de Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen, idem voor Wallonië en voor Brussel. Deze raden hebben degelijk en oordeelkundig werk geleverd en, zij het misschien wel eens tegenstrijdige, adviezen geleverd binnen de gevraagde termijn van drie maanden. Drie maanden is een goede uitbroedingsperiode, om in de sfeer van de daarstraks besproken landbouw te blijven.

In mei 1983 keurt de raad van beheer met een ruime meerderheid, 17 tegen 4, het plan goed tot herziening van het reizigersvervoer van de NMBS, met de bedoeling dat het van kracht zou worden in juni 1984. De zaken zijn immers zeer ingewikkeld.

Dat vormde een lange incubatieperiode en een ruime consultatieperiode. De beslissing werd vastgelegd met een ruim quorum en de uitvoeringsperiode liep over meer dan een jaar.

Onder druk van de minister, zijn medewerkers en zijn administratie, en als het nodig is wil ik daarvoor boeten, werden tegelijkertijd de buurtspoorwegen aangepord om mee te doen, niet alleen als gevolg van wat zij zullen moeten doen ter opvang van degenen die in sommige omstandigheden geen of minder treinen ter beschikking krijgen, maar ook ter verbetering van het algemeen vervoerspakket dat zij aan de bevolking aanbieden.

De uurregelingen worden uitgewerkt en een eerste schets wordt reeds in juni voorgelegd en getoetst bij diegenen die de materie goed moeten kennen, tot het niveau van de stations.

Een tweede schets van dienstregeling, die heel veel deining blijkt te hebben veroorzaakt, werd in oktober van dit jaar voorgelegd. Een derde ontwerp kwam in december van dit jaar. Wij weten dat de computers werken, want over een paar weken wordt de situatie onomkeerbaar, de onontbeerlijke aanpassing van de buurtspoorwegen. Dit is normaal indien wij in dit opzet willen slagen tegen juni volgend jaar.

Op deze plannen hebben honderden mensen gereageerd, niet enkel kamerleden en senatoren, maar ook schepenen, lokale drukkingsgroepen en sociale organisaties allerhande van uiteenlopende opinie en regionale beweging. De NMBS, mijn administratie en ik zelf ontvangen dagelijks een massa positieve reacties.

Door het voorgestelde rationalisatieplan zal het aantal kilometer/trein niet zo sterk verminderen. Bij het begin van mijn betoog heb ik erop gewezen dat het aantal kilometer/trein in weekdagen — om een gemakkelijker criterium te nemen — gedurende de periode 1972-1982 fors is

gestegen om nu te komen tot 212.000 kilometer/trein per dag. Daarbij moeten wij ermede rekening houden dat de trein ongeveer 40.000 keer stopt per dag aangezien de stopplaatsen gemiddeld slechts op een afstand van 3,7 km liggen. Dit geeft vanzelfsprekend een volkomen ander treinbeeld dan in landen als Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Nederland en Zweden.

Wanneer het rationalisatieplan in juni 1984 van kracht zal zijn, zal het aantal aangeboden kilometer/trein per dag amper enkele procenten lager liggen dan vandaag en nog 20 pct. hoger liggen dan het aantal aangeboden kilometer/trein per werkdag in 1982. Het aantal kilometer/trein heeft momenteel inderdaad een hoogtepunt bereikt. Het aantal stopplaatsen zal echter drastisch verminderen om plaats te maken voor intercity en interregionale treinverbindingen.

Dit heeft tot gevolg dat enkele honderden stopplaatsen zullen verdwijnen. Dit is bijna een derde van het huidige aantal stopplaatsen die echter, zoals ik daarstraks reeds heb gezegd in ons land zeer talrijk zijn vermits wij een zeer dicht spoorwegnet en een zeer druk pendelverkeer hebben waarvan 10 pct. voor rekening komt van de spoorwegen.

Het verdwijnen van dit groot aantal stopplaatsen is niet onbelangrijk maar moet toch op zijn juiste waarde worden beoordeeld. Het treft amper 12.000 reizigers op het totaal van ongeveer 450.000 mensen die dagelijks de trein nemen. 12.000 reizigers is echter niet onbelangrijk en wij moeten er dan ook voor zorgen dat zij worden opgevangen door de buurtspoorwegen zodat zij niet in de kou blijven staan.

Daarom zullen de buurtspoorwegen jaarlijks 9.500.000 kilometer meer moeten afleggen. Dit zal gebeuren door privé-bussen, niet omdat wij absoluut alles willen privatiseren — zoals de linkerzijde misschien zal beweren — maar omdat deze trajecten deze zijn van de oude groene bussen. Het zou te duur uitvallen dit in eigen beheer te doen, dit kost bijna het dubbele per kilometer: 50 frank per kilometer voor een bus van de pachter en ongeveer 80 frank voor een bus van de maatschappij.

Dus qua stopplaatsen zal er geen probleem zijn, in zoverre natuurlijk dat het niet om stopplaatsen gaat die bijna niet meer werden gebruikt. Een bijkomend element is dat wij naast de intercity-treinen nu ook snelbussen, een nieuw concept, zullen inleggen. Deze zullen een aantal dorpen overslaan in een deel van de rit. Het zullen als het ware omnibus-bussen zijn.

Uw commissie voor de Infrastructuur heeft hieraan, met zeer veel documentatie van mijn departement, zeer langdurige en technische vergaderingen gewijd. Hetzelfde geldt voor de commissie van de Kamer. De 12.000 reizigers die moeten worden opgehaald en die de buurtspoorwegen draineren naar de stations, zullen verbinding hebben, op een optimale wijze, met de treinen. Dit is een belangrijke en positieve verworvenheid die tot nu toe nog niet genoeg werd benadrukt. Daarbij komt nog een nieuwigheid, namelijk het gemeenschappelijk abonnement bus-trein. Misschien kan later dit gemeenschappelijk vervoerabonnement nog worden uitgebreid tot het stedelijk vervoer. In steden zoals Antwerpen, Gent, Luik, Verviers, Charleroi en Brussel heeft het stedelijk vervoer een eigen maatschappij of organisatie.

Een tweede aspect is dat het aantal treinen die nog zullen stoppen — er zijn er nog meer die stoppen dan die niet meer stoppen — een ander tijdschema zullen volgen. Dit systeem berust op de klokvastheid van de treindiensten waarop dan klokvast busdiensten moeten aansluiten om nieuwe klanten aan te trekken. Dit betekent dat wie op één van de 460 overblijvende stopplaatsen de trein zal nemen, deze niet meer op hetzelfde uur zal vinden als nu. De amplitude, de spreiding van de treinverbindingen, zal dus lichtjes worden gewijzigd.

Wij zijn bijzonder aandachtig voor de pickuren. Zoals ik deze ochtend nog in de commissie heb bevestigd, hebben de spoorwegen het pickuren-verkeer minuut per minuut ontleed om er zeker van te zijn dat er in de treinen voldoende onthaalruimte zal zijn opdat na 4 juni 1984 niemand op het perron zou blijven staan.

Het geheel van deze dubbele benadering, die de grootst mogelijke coördinatie veronderstelt van spoorwegen met buurtspoorwegen, heeft een heleboel consequenties. Ik ben daartoe in de Kamer geïnterpelleerd over de werkplaatsen te Kortrijk en vorige week werden in de Senaat vragen gesteld over deze in Haine-Saint-Pierre. De nieuwe maatregelen hebben grote invloed op de beweging van het personeel, zowel onderhoudspersoneel als treinbestuurders, treinwachters enzovoort. Een enorme aanpassing is noodzakelijk waarbij wij niet mogen vergeten dat naast klokvast treinen voor personenvervoer er ook nog vele goederentreinen moeten rijden en dat er ook nog 12.000 kilometer internationale treinen per dag door het spoorwegnet moeten worden geloodst. Dit is een zeer gecompliceerde aangelegenheid die veel meer van computer tot computer dan van persoon tot persoon moet worden geregeld.

Zo kom ik dan aan de specifieke benadering die de heer Egelmeers heeft gevraagd. De Senaat zal zich herinneren dat een criterium van 200 reizigers per dag werd gehanteerd voor het afschaffen van stopplaatsen. Ik heb enkele voorbeelden laten onderzoeken. Daaruit blijkt dat deze vuistregel soms naar boven toe, soms naar beneden toe wordt aangepast. In de provincie Luxemburg of in de Kempen is het immers onmogelijk dit criterium te gebruiken. Er zijn nog kleine stations, als Landskouter en Vêroux, waar de stopplaats behouden bleef niettegenstaande ze slechts door enkele tientallen reizigers per dag wordt benut. Wij hebben deze stopplaatsen behouden, gewoon omdat er geen andere mogelijkheid was voor deze stations.

Er zijn ook stopplaatsen waar het criterium wordt overschreden. De heer Egelmeers stelde vragen over de lijn 52 Antwerpen-Boom. Ik heb vóór mij de reizigersaantallen voor de stations Hoboken-Polder, Hoboken, Hemiksem-Werkplaatsen, Hemiksem, Schelle, Niel, Krekelenberg. Drie van deze zeven stations hebben meer reizigers dan de vuistregel van 200 waarover ik het had. Komen daar lichtjes boven, in stijgende lijn: Hoboken-Polder, Hemiksem en Hoboken, drie stations die normaliter niet in aanmerking zouden moeten komen voor afschaffing. Wij stellen echter vast dat na de elektrificatie van de lijn, deze totaal vernieuwde stoptreindienst tussen Antwerpen en Boom, die een voorstadlijn is van zo'n 21 kilometer, weinig succes kent om diverse redenen. Er is concurrentie in het openbaar vervoer. In Antwerpen gaat de Miva ver die kant op. De buurtspoorwegen zijn er heel actief. Gelet op de tegenstrijdige adviezen van de geraadpleegde instanties in verband met de keuze van de te behouden stopplaatsen, suggereert de spoorwegdirectie het afschaffen van al deze stopplaatsen en Klein-Brabant rechtstreeks op een aangepaste wijze te verbinden met Antwerpen.

Dit is om dubbel gebruik met een snelbusstelsel, met een beter uitgebouwd op wielen tot stand gebracht openbaar vervoer te vermijden.

Ziedaar, mijnheer de Voorzitter, wat de plannen van de NMBS betreft. Het laatste woord ter zake is nog niet gezegd. Wij zullen opnieuw de uurrooster en een aantal van deze in de incubatieperiode langzaam uitgebalanceerde aangelegenheden aan de consultatieorganen voorleggen. Er zijn ontmoetingen gepland met de Franstalige Economische Raad op 30 november en ook met de Gerv.

Onder mijn leiding behandelt een stuurgroep die de top van de NMBS, van de buurtspoorwegen en van de administratie groepeerd, een aantal problemen, zoals de parkeerplaatsen bij de stations, het aanduiden van die parkeerplaatsen en de ligging van de stations, het inschakelen van de buurtspoorwegen, het gebruik van radioverbindingen. Met een budget van meer dan 70 miljoen, in grote mate bestemd voor de spoorwegen en in kleinere mate voor de buurtspoorwegen, zal dit enorm veranderingsprogramma worden geschraagd.

Ik betwist niet dat hier en daar een schoonheidsfout kan bestaan. Met de omzichtigheid die een verantwoordelijke moet kenmerken zullen wij van het geheel van dit plan een korte evaluatie maken na een periode van zes maanden en een ernstige evaluatie na twee à drie jaar.

Gedurende heel deze periode van herziening van het personenvervoer zullen we geen dwarsligger of geen meter spoor laten opbreken, zodat in elk geval, welke ook eventueel de latere aanpassingen zouden zijn, er niets onomkeerbaars zal zijn gebeurd.

Ik vermoed, want het heeft ook een besparend effect, dat wij er zullen in slagen in een ordentelijk globaal herzien geheel van het spoorwegvervoer in dit land, waarin voor de eerste maal het buurtspoorwegvervoer zal moeten worden ingeschakeld, de reizigers beter te dienen. Ook voor Brussel zullen de dubbeldekkers, die we hebben besteld, in de nabije toekomst voor de Noord-Zuidverbinding soelaas kunnen brengen en aldus cliënteel kunnen aantrekken. In elk geval zullen wij het bestaande cliënteel beter kunnen dienen. Rekening houdend met de landelijke gegevens van onze gewesten, zullen wij zorgen voor een betere drainering van de reizigers naar de spoorwegen. Het is bijvoorbeeld, opvallend dat maar 10 pct. van de degenen die gebruik maken van de buurtspoorwegen, de trein gaan nemen. Daar schort iets.

Ik heb met aandacht geluisterd naar wat de heer Egelmeers ter zake heeft gezegd. Hij heeft terecht een aantal elementen aangebracht die aan onze aandacht niet zullen ontsnappen. Zij zullen worden overgemaakt aan degenen die daarvoor finaal de verantwoordelijkheid dragen. Er wordt wel altijd een zondebok gevonden die dan met fouten overladen de woestijn wordt ingestuurd. Dat is trouwens de eenvoudigste manier om van zijn zonden af te geraken.

Hoe het ook zij, ik wil mijn deel van de verantwoordelijkheid dragen. Ik zal als een soort draaischijf fungeren voor de verzuchtingen van degenen die hun bezwaren hier op het hoogste niveau kunnen naar voor

brenge, en de bevoegde technische diensten. Ik ben ervan overtuigd dat, als wij het systeem willen waarmaken met aanbrenging van de nodige correctieven, wij het heel grote huis van de Belgische Spoorwegen dat in 1985 150 jaar oud zal zijn, onmisbaar nieuw leven moeten inblazen zonder hetwelk het haast geen levenskans meer heeft.

Die inspanning moeten wij leveren voor degenen die de spoorwegen moeten bedienen en gebruiken. Ik ben ervan overtuigd dat de opmerkingen van de interpellant daarvoor een positieve bijdrage zijn.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Egemeers.

De heer Egemeers. — Mijnheer de Voorzitter, de minister bevestigt dat de NMBS veel waarde hecht aan de buslijnen die aansluiting moeten geven op de IR- en de IC-treinen. De specialisten bij de NMBS weten al te goed dat die bussen, om het even of het nu om een concessielijn of om een openbare lijn gaat erg gevoelig zijn voor moeilijke verkeerssituaties zoals opstoppen en ongevallen en dies meer.

De klokvastheid zal voor de IR- en de IC-treinen wel kunnen worden gewaarborgd, maar niet altijd voor de buslijnen waardoor de aansluitingen niet zijn gewaarborgd. Dit is ten nadele van de reizigers die van die verbindingen gebruik moeten maken. Naar ik heb begrepen zullen er ter zake nog correctieven worden aangebracht in de voorstellen.

Wij wachten met belangstelling het verschijnen van de treingids voor het zomerseizoen af. Daarin zullen wij dan kunnen zien of er gevolg is

gegeven aan de verzuchtingen van velen om bijvoorbeeld, vele stopplaatsen niet af te schaffen.

Te uwer inlichting deel ik nog mede, mijnheer de minister, dat met de lijn 52 van Miva alleen Hoboken wordt bediend en dat voor de zes stopplaatsen die als veroordeeld worden beschouwd, er sedert mensen heugenis een concessielijn is ingelegd. Dat is weer eens een bewijs dat u voorzichtig moet zijn met het inleggen van de combinatie bus-trein. Dit alles verloopt op een rijweg van slechts een drietal meter breed met alle nadelige gevolgen van dien. Ik hoop dat de leiding van de NMBS daar de juiste conclusies zal uit trekken.

De Voorzitter. — Het incident is gesloten.

L'incident est clos.

Le Sénat se réunira jeudi prochain le 24 novembre 1983, à 15 heures.

De Senaat vergadert opnieuw volgende donderdag 24 november 1983, te 15 uur.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(La séance est levée à 23 h 15 m.)

(De vergadering wordt gesloten te 23 u. 15 m.)

250